

WELKOM **W**IERDEN

Watertakenplan

Duurzaam en toekomstgericht

- Hoofdrapport -

2020

-

2024

GEMEENTE **W**IERDEN

Projectgerelateerd

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX AMERSFOORT
Water
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Watertakenplan Wierden

Ondertitel: 2020-2024
Referentie: BG2796WATRP1810221257
Status: 0.3/Finale versie
Datum: 19-4-2019
Projectnaam: Watertakenplan Wierden 2020-2024
Projectnummer: BG2796
Auteur(s): Marco de Kraker

Opgesteld door: Marco de Kraker

Gecontroleerd door: Marcel Brinks (Gemeente Wierden)

Datum/Initialen:

Goedgekeurd door: Marco de Kraker

Datum/Initialen:

Classificatie

Projectgerelateerd

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Waarom een Watertakenplan	1
1.2	Missie, visie en strategie	1
1.3	Procedure en planning	3
1.4	Geldigheidsduur	4
1.5	Omgevingswet - vervallen planverplichting	4
1.6	Leeswijzer	6
2	Terugblik	7
2.1	Algemeen	7
2.2	Evaluatie strategie	7
2.3	Evaluatie regionale samenwerking	9
2.4	Evaluatie ontwikkeling rioolheffing	9
3	Context, wettelijk kader	10
3.1	Verbreiding van de zorgtaken en verbrede rioolheffing	10
3.2	Vergunningen	11
3.3	Samenwerking in de waterketen	12
3.4	Routekaart afvalwaterketen 2030	12
3.5	Global Goals: duurzame ontwikkelingsdoelen	13
3.6	Zoetwatervoorziening Oost Nederland	13
3.7	Deltaplan Ruimtelijke adaptatie	14
4	Huidige situatie: wat hebben we	15
4.1	Het rioelstelsel	15
4.2	Kenmerken rioelstelsel	16
4.3	Hydraulisch functioneren van het rioelstelsel	19
4.4	Milieutechnisch functioneren van het rioelstelsel	19
4.5	Oppervlaktewater en bodemopbouw	20
4.6	Afstemming en communicatie	21
4.7	Water en Global Goals	21
5	Afvalwaterzorgtaak	23
5.1	Inleiding zorgplicht afvalwater	23
5.2	Visie en kernwaarden afvalwaterzorgplicht	24
5.3	Strategie en programma	25

Projectgerelateerd

5.4	Uitvoeringsprogramma afvalwaterzorgplicht	29
6	Hemelwaterzorgplicht	30
6.1	Inleiding zorgplicht hemelwater	30
6.2	Visie en kernwaarden hemelwater	31
6.3	Strategie en programma	32
6.4	Uitvoeringsprogramma hemelwaterzorgplicht	40
7	Grondwaterzorgplicht	41
7.1	Inleiding zorgplicht grondwater	41
7.2	Visie en kernwaarden grondwater	41
7.3	Strategie en programma	42
7.4	Uitvoeringsprogramma grondwaterzorgplicht	48
8	Maatregelen en investeringen (samenvatting)	49
9	Financiën en organisatie	51
9.1	Algemeen	51
9.2	Kapitaallasten	52
9.3	Nieuwe investeringen planperiode	53
9.4	Exploitatielasten	55
9.5	BTW toerekening	56
9.6	Ontwikkeling aantal heffingseenheden	57
9.7	Berekening kostendekkende heffing	57
9.8	Scenario's ontwikkeling rioolheffing	59
9.9	Personele middelen	60

1 Inleiding

1.1 Waarom een Watertakenplan

Planverplichting

Om afvalwater af te voeren uit de woonomgeving is de riolering een onmisbare voorziening. Het zorgt voor de bescherming van de volksgezondheid en het milieu. De inzameling en transport van afvalwater zijn gemeentelijke taken, die vanaf 2008 aangevuld zijn met doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater en het voorkomen van structurele grondwateroverlast. De wettelijke basis hiervoor is opgenomen in de Waterwet. Volgens de Wet milieubeheer dient elke gemeente te beschikken over een actueel en door de gemeenteraad vastgesteld verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP). Hierin moet staan hoe invulling is gegeven aan de drie zorgplichten of watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater). De invulling is afgestemd op de overige beleidsterreinen (denk aan ruimtelijke ordening, groen en wegen) van de gemeente en het beleid van het waterschap (waterschap Vechtstromen) en de provincie (Provincie Overijssel).

De looptijd (planperiode) van het huidige vGRP verloopt eind 2019. Om deze reden wordt een nieuw plan opgesteld met een landelijk gebruikelijke planperiode van 5 jaar, te weten de periode 2020 tot en met 2024.

Meer dan riolering

Omdat de inhoud van het plan veel breder is dan de naam ‘*gemeentelijk rioleringsplan*’ doet vermoeden is gekozen voor de term *Watertakenplan*; het plan beschrijft immers hoe de gemeente nu en in de toekomst invulling geeft en wil geven aan haar watertaken op het gebied van zowel afvalwater, hemelwater, als grondwater. Als gevolg van een integrale benadering neemt daarnaast de wederzijdse relatie met ruimtelijke ordening toe.

Voor de relevante wet- en regelgeving verwijzen wij u naar hoofdstuk 3 en bijlage 2 van het bijlagenrapport.

1.2 Missie, visie en strategie

De gemeente Wierden is **een samenwerkende organisatie die in haar handelen bijdraagt aan een duurzame toekomst**. Wierden staat voor een toekomstbestendige waterketen, waarbij nu reeds geanticipeerd moet worden op toekomstige veranderingen. Dit kan de gemeente niet alleen; om dit te realiseren wordt samengewerkt met de (water)ketenpartners (o.a. Twents Waternet, provincie, Vitens, GGD, bedrijven, etc.) en met inwoners van de gemeente.

Op pagina 2 is de strategiepiramide van de gemeente ten aanzien van (stedelijk) water cq. haar watertaken.

Projectgerelateerd

De visie en kenwaarden van Wierden sluiten goed aan bij de visie en beleidsambities van het Twents Waternet: *“Om de regio Twente aantrekkelijk te houden, staat een veilige en klimaatbestendige inrichting van de openbare en particuliere leefomgeving centraal. Dat geldt niet alleen voor de bebouwde kom van de dorpen en steden, maar evenzeer voor de buitengebieden van Twente. Twentse gemeenten en het waterschap werken samen om dit te bereiken. Naast het delen van kennis en het treffen van fysieke maatregelen, zetten we daarbij in op het vergroten van het waterbewustzijn van de Twentse samenleving en bij beleidsmakers. We laten ons hierbij leiden door vier beleidsambities: bescherming, beleving, bewustwording en bundeling.”*

Om de visie te concretiseren, heeft Twents waternet voor de periode 2018-2028 vier beleidsambities opgesteld. De drie K's (kosten verlagen, kwaliteit verhogen en kwetsbaarheid verminderen) uit het verleden blijven onverminderd van kracht en worden verbreed met **de vier B's**: *bescherming, beleving, bewustwording en bundeling*:

Bescherming (tegen water, droogte & hitte)

Beleving (o.a. aan het herstellen van beken in bebouwd gebied, bij inbreidingen wordt water- en groenopgave versterkt)

Bewustwording (een sterker waterbewustzijn draagt bij aan een gedragen waterbeleid wat moet leiden tot een leefomgeving die ingericht is op de gevolgen van de klimaatverandering)

Bundeling (samen met andere stakeholders de krachten bundelen om de wateropgaven het hoofd te bieden)

Voor een nadere beschrijving wordt verwezen naar bijlage 2

Strategie

Voor de gemeente Wierden wordt de strategie per watertaak verankerd. Voor de drie watertaken wordt vastgelegd hoe Wierden (nu en in de toekomst) daar invulling aan geeft cq. wenst te geven:

- a. Afvalwater. De doelmatige inzameling en het transport van het stedelijke afvalwater (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, eventueel gemengd met hemelwater en/of grondwater¹), dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen;

¹ Menging met grondwater ialleen toegestaan indien dat doelmatig is. Denk aan het lozen van drainagewater afkomstig van particuliere percelen met structurele grondwateroverlast. Aansluiting hiervan op het vuilwater riool is enkel doelmatig indien er geen andere lozingsmogelijkheden zijn.

Projectgerelateerd

- b. Hemelwater. De doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater (trits opvangen, bergen, afvoeren);
- c. Grondwater. Het in openbaar gebied treffen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken.

Het coalitieprogramma 2018-2022 geeft duidelijk richting: niet afwachten en doorschuiven maar in deze plan- (en raads) periode belangrijke stappen zetten op gebied van duurzaam waterbeheer met een duidelijke blik naar de toekomst. Uit de ambtelijke overleggen, het Coalitieprogramma 2018-2022 en de enquêtes die afgenomen zijn onder inwoners van de gemeente, zijn de volgende speerpunten en concrete maatregelen voor het Watertakenplan naar voren gekomen:

- Noodzakelijk onderhoud uitvoeren aan de riolering (risicobenadering)
- Anticiperen op klimaatverandering (klimaatadaptatie, DPRA);
 - o De openbare ruimte klimaat adaptief inrichten (groen/blauw);
 - o Inwoners actief betrekken en bewust maken van de gevolgen van klimaatverandering voor de gemeente Wierden;
 - o Meeliften bij inbreidingslocaties en ontwikkelingen derden;
 - o Subsidie initiëren (stimuleren groene/blauwe tuin, groene daken);
 - o Afkoppelcoach beschikbaar stellen;
- Samenwerken met waterpartners en inwoners;
- Innovaties omarmen;
- Maatregelen afwegen en uitvoeren met het hoogst maatschappelijke rendement (bijvoorbeeld de projectspecifieke afweging of relinen een passend alternatief is voor vervanging).

Wierden werkt ten aanzien van het Taakveld riolering volgens de landelijke gebruikelijke methodiek, waarbij de volgende aspecten worden gehanteerd:

- Aspect 1: inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater
- Aspect 2: doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater
- Aspect 3: transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt
- Aspect 4: voorkomen van vuiluitwerp naar bodem, grond- en oppervlaktewater
- Aspect 5: minimale overlast voor de omgeving
- Aspect 6: effectief rioleringsbeheer
- Aspect 7: invulling geven aan de grondwaterzorgplicht

1.3 Procedure en planning

Waterschap Vechtstromen is in een vroegtijdig stadium betrokken bij het opstellen van het Watertakenplan. Al in januari 2018 hebben wij gezamenlijk de gemeenteraad geïnformeerd over klimaatadaptatie. Tijdens het ambtelijk overleg met waterschap Vechtstromen op 22 januari 2019 zijn de belangrijkste aandachtspunten voor het Watertakenplan besproken. De input van het waterschap is gebruikt om het ontwerpplan op te stellen. Het ontwerp wordt voor een reactie naar het waterschap gestuurd. De ontvangen reactie zal in het bijlagenrapport opgenomen worden als bijlage 11.

Ook de inwoners van de gemeente Wierden zijn betrokken bij het planproces; hen is de mogelijkheid geboden om meningen te delen over klimaatverandering, wateroverlast, acceptatie, te treffen maatregelen en wie de kosten van adaptieve maatregelen zou moeten dragen. Dit is in november 2017 gebeurd middels een platform (wierden.ikpraatmee.nl), waarbij de mogelijkheid tot meedenken aangekondigd is via diverse kanalen (november 2017), alsmede via een enquête op het Wijkzaam Festival in Wierden (oktober 2018).

Projectgerelateerd

De gemeenteraad is geïnformeerd over de uitkomsten van het platform en bijgepraat over de uitgevoerde hemelwaterstresstest tijdens het open huis in januari 2018. In een open huis op 13 maart 2019 is de gemeenteraad meegenomen in de visie en plannen ten aanzien van de gemeentelijke watertaken en de verwachte ontwikkeling van de kostendekkende rioolheffing.

In juli 2019 wordt het Watertakenplan Wierden 2020-2024 ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad. Het raadsvoorstel en –besluit worden als bijlage 12 aan het bijlagenrapport toegevoegd.

Een exemplaar van het definitieve (vastgestelde) plan wordt naar de provincie, waterschap en waterbedrijf Vitens verzonden. Het Watertakenplan wordt tevens via de reguliere weg ter inzage gelegd.

1.4 Geldigheidsduur

Dit Watertakenplan heeft een looptijd van 2020 tot en met 2024. Het plan moet met regelmaat geactualiseerd worden; de gemeente heeft gekozen voor de (gangbare) termijn (planperiode) van vijf jaar. Dit Watertakenplan is in de periode oktober 2018 tot juni 2019 opgesteld. Voor de kostendekking is als peildatum 1 januari 2018 aangehouden.

Halverwege de planperiode wordt een tussenevaluatie gehouden, waarbij met name kosten en planning c.q. stand van zaken met betrekking tot uitvoering van maatregelen behandeld worden (**maatregel A11**, zie hoofdstuk 8). Daarnaast vindt op dat moment de verweving in de Omgevingsvisie en -plan en het Uitvoeringsprogramma plaats (zie hoofdstuk 1.5). Jaarlijks vindt een financiële verantwoording plaats (**maatregel A12**, zie hoofdstuk 8).

1.5 Omgevingswet - vervallen planverplichting

Als gevolg van de Omgevingswet verdwijnt de planverplichting voor het opstellen van een GRP (cq. Watertakenplan). De drie waterzorgplichten blijven overigens bestaan, net als de verplichting om de financiën te verantwoorden.

Het gemeentelijk rioleringsplan moet op grond van artikel 4.22 van de Wet milieubeheer door de gemeenteraad worden vastgesteld.

De Tweede Kamer heeft op 1 juli 2015 ingestemd met de voorgestelde Omgevingswet, waarbij het gemeentelijk rioleringsplan overgeheveld wordt naar artikel 3.13 van de Omgevingswet (paragraaf 3.2.3) als facultatief programma dat wordt vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders.

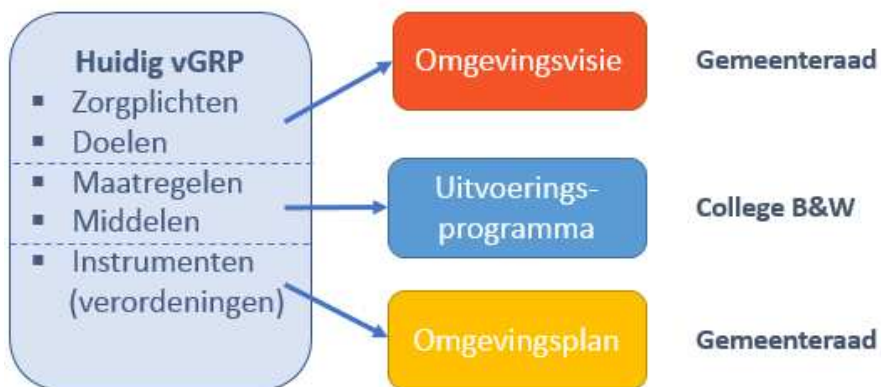
De komende planperiode zal duidelijk worden hoe gemeenten hier vanaf 2021 exact invulling aan (kunnen) geven. Vooruitlopend daarop is dit GRP zodanig ingedeeld dat de onderdelen relatief eenvoudig overgenomen kunnen worden in de nieuwe planvormen (Omgevingsvisie en -plan).

Gemeenten stellen verplicht een *Omgevingsvisie* op, waar water onderdeel van uitmaakt. Op het gebied van water dient in de Omgevingsvisie ten minste de visie op de (drie) gemeentelijke watertaken beschreven te worden, waarbij het goed mogelijk is dat er verschillen zijn in de visie op (huishoudelijk en/of bedrijfs-) afvalwater, hemelwater en grondwater.

De uitvoering wordt concreet gemaakt in het *Uitvoeringsprogramma*, terwijl in het *Omgevingsplan* alle relevante gemeentelijke verordeningen samengevoegd worden.

Samengevat wordt de inhoud van het huidige Watertakenplan in de toekomst als volgt ondergebracht:

Projectgerelateerd

De Omgevingswet biedt de mogelijkheid om samen met inwoners een visie te vormen, waarin de fysieke leefomgeving nadrukkelijk verbonden is met de verschillende thema's.

Wierden heeft zitting in de werkplaats Omgevingswet van Twents Waternet waarbinnen gezamenlijk gewerkt wordt aan een concrete vertaling cq. invulling van bovenstaande. Meer informatie over de Omgevingsvisie in de hoofdstukken 5, 6 en 7.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt kort evaluerend teruggekeken op de afgelopen planperiode: wat is er de afgelopen periode gerealiseerd. Hoofdstuk 3 beschrijft de beleidskaders, terwijl hoofdstuk 4 de huidige situatie weergeeft: wat is er, hoe wordt het beheerd en onderhouden en hoe functioneert het.

In de hoofdstukken 5, 6 en 7 worden respectievelijk de afvalwater-, hemelwater-, en grondwaterzorgplicht behandeld. In deze hoofdstukken wordt de strategie omgezet naar voor de planperiode concrete maatregelen in het kader van het realiseren van de visie.

Hoofdstuk 8 geeft samenvattend in een schema alle maatregelen en investeringen uit de voorgaande hoofdstukken overzichtelijk weer. Dit schema moet dienen als een leidraad voor de komende jaren.

Hoofdstuk 9 tenslotte gaat in op de financiële en personele middelen: hoe worden de exploitatie, maatregelen en investeringen betaald en welke formatie is aanwezig (en benodigd).

In deze rapportage zijn de maatregelen voor de herleidbaarheid genummerd en voorzien van de letter **A**, **H** of **G**. Deze letters refereren aan respectievelijk de **A**fvalwaterzorgplicht (hoofdstuk 5) en algemene (niet aan één specifieke zorgplicht toe te rekenen) maatregelen, **H**emelwaterzorgplicht (hoofdstuk 6) en **G**rondwaterzorgplicht (hoofdstuk 7) alwaar de maatregelen opgenomen zijn in de samenvattende tabellen. In **hoofdstuk 8** is de samenvattende tabel met alle genummerde maatregelen en investeringen opgenomen.

Het valt niet te voorkomen om in een Watertakenplan technische termen en begrippen toe te passen. Getracht is de meeste termen nader uit te leggen in de begrippenlijst die opgenomen is als bijlage 1 in het bijlagenrapport.

De bijlagen waar in dit Watertakenplan aan gerefereerd wordt, zijn in een separaat bijlagenrapport opgenomen.

2 Terugblik

Na het grootschalig afkoppelen van verhard oppervlak en de realisatie van regenwaterstelsels (infiltratietransport riolen: IT-stelsels) gedurende de afgelopen decennia, heeft de periode 2015-2019 vooral in het teken gestaan van beheer van de aanwezige voorzieningen.

2.1 Algemeen

De gemeente Wierden heeft in de planperiode 2015-2019 met name ingezet op beheer en het noodzakelijk vervangen van in slechte kwalitatieve staat verkerende riolen en andere onderdelen van het rioleringsstelsel. Integrale aanpak van boven- en ondergrondse infrastructuur was daarbij het uitgangspunt.

Ook de afgelopen jaren is de samenwerking tussen de gemeente en het waterschap goed te noemen; er vindt regulier overleg plaats over de voortgang van projecten en ontwikkelingen, zowel op operationeel, ambtelijk als bestuurlijk niveau. Daarnaast wordt samengewerkt met de andere gemeenten en het waterschap in het kader van Twents Waternet.

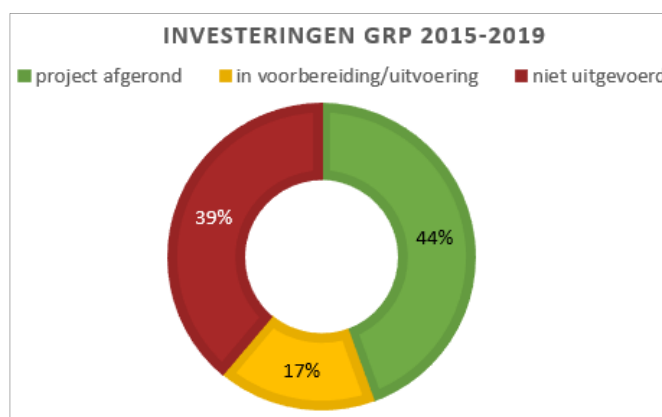
2.2 Evaluatie strategie

In het vigerend GRP is per zorgplicht een strategie opgesteld, waarbij de gewenste situatie bereikt wordt middels het uitvoeren van een aantal concrete maatregelen. Onderstaand is de status hiervan beschreven:

Afvalwaterzorgplicht

De hoofdpunten uit de strategie voor de periode 2015-2019 waren:

1. Beheer en vervanging van gemalen en riolen volgens de daarvoor opgestelde planning.
 - Investerings ten aanzien van pompen en gemalen zijn grotendeels uitgevoerd;
 - Riolvervanging en het optimaliseren van IT-stelsels is niet geheel uitgevoerd (zie ook 6). Onderstaande grafiek geeft procentueel de status van de geplande rioolgerelateerde projecten weer.

De niet uitgevoerde projecten worden doorgeschoven naar de nieuwe planperiode. De reden van het uitstel cq. niet uitvoeren van projecten is het streven naar een integrale aanpak van de openbare ruimte in combinatie met ontoereikende budgetten bij andere dragers.

2. Alle riolen zijn de afgelopen 8 à 9 jaar gereinigd en geïnspecteerd. Er is een actueel en betrouwbaar beeld van de kwalitatieve staat van het stelsel;
3. In het buitengebied worden de percelen die (conform het besluit lozing afvalwater huishoudens) hiertoe verplicht zijn, aangesloten op de riolering. Enkele percelen zijn nog niet aangesloten; de gemeente heeft geïnterviewd om welke adressen het gaat. Volgende stap is de werking van de aanwezige voorzieningen te controleren. Gemeente gaat dit toetsen aan de resultaten van de uit te voeren

Projectgerelateerd

doelmatigheidsafweging (**maatregel A5**: inventariseren percelen en voorzieningen en doelmatigheidsafweging, 2022-2023);

4. De minigemalen van de drukriolering in het buitengebied zijn omgebouwd naar het systeem met 'de rode lamp'. Zowel bewoners als buitendienst zijn positief; minder onterechte storingsmeldingen (onnodige bezoeken) en inwoners kunnen zelf zien of er een storing is;
5. Gemeente Wierden heeft een incidentenplan opgesteld voor de riolering op, om bij mogelijke calamiteiten doelmatig in te kunnen grijpen (periodieke oefening en evaluatie, aanhaken bij calamiteitenoefening, uitbreiden met Vitens).

Hemelwaterzorgplicht

De hoofdpunten uit de strategie voor de periode 2015-2019 waren:

6. Ter optimalisatie van het IT(Infiltratie-Transport) stelsel is een aantal (hydraulische) maatregelen uitgevoerd zoals maatregelen in de Werfstraat;
7. Afkoppeling; de afgelopen jaren is alleen hemelwater van de gemengde riolering afgekoppeld indien het tegen geen of geringe meerkosten uitgevoerd kon worden;
8. De gemeente heeft een klimaatstresstest hemelwater uitgevoerd, waarbij ook het functioneren van de IT-stelsels bij extreme neerslag meegenomen is. Aandachtspunt is het oppervlaktewaterpeil tijdens deze omstandigheden. Deze informatie zal nader aangeleverd worden door het waterschap;
9. In het buitengebied is onderzoek verricht naar foutieve hemelwateraansluitingen op drukriolering (middels neveldetectie en Riosonic). Onderzoek vindt incidenteel plaats indien daar aanleiding toe is, bijvoorbeeld bij bovengemiddeld aantal storingen. Gemeente controleert periodiek of storingslampen branden na hevige neerslag (indicator).

Grondwaterzorgplicht

De hoofdpunten uit de strategie voor de periode 2015-2019 waren:

10. Inzicht in de grondwaterstanden. Deze worden maandelijks ingemeten. De data wordt jaarlijks verwerkt;
11. De verkregen meetdata wordt periodiek gecontroleerd en geanalyseerd. (hierbij is aandacht voor het eventueel gevolg van het stopzetten van de drinkwaterwinning). Analyses worden uitgevoerd indien daar aanleiding toe is, bijvoorbeeld bij meldingen over hoge grondwaterstanden;
12. Wierden beschikt over een zeer uitgebreid grondwatermeetnet. De metingen zijn toegankelijk gemaakt via het Twents Waternet grondwatermeetnet. Er is een beperkt aantal peilbuizen bijgeplaatst om de eventuele effecten als gevolg van wijzigingen in grondwateronttrekkingen te monitoren;
13. Indien er bij rioolvervangings geen sprake is van het aanleggen van een gescheiden stelsel met een IT-riool én het gezien de verwachte grondwaterstanden nodig en doelmatig is, wordt bij rioolvervangings drainage meegelegd;
14. Inwoners kunnen contact opnemen met de gemeente bij grondwatergerelateerde vragen. In samenwerking met Twents Waternet wordt een gezamenlijk website ingericht met algemene informatie en voorlichting (communicatie).

Geconcludeerd wordt dat een groot deel van de maatregelen ten aanzien van de afvalwaterzorgplicht opgepakt en uitgevoerd is. Een aantal rioolvervangings is ondanks de slechte kwalitatieve staat van de riolering nog niet uitgevoerd (integraal beheer). Deze worden de komende planperiode vervangen.

Daarnaast is het merendeel van de maatregelen ten aanzien van de hemelwaterzorgplicht uitgevoerd, alsmede alle maatregelen die vallen onder de grondwaterzorgplicht.

2.3 Evaluatie regionale samenwerking

Om de verwachte lastenstijging in de waterketen te beperken, is binnen het Bestuursakkoord Water landelijk afgesproken dat waterschappen en gemeenten vanaf 2020 de kostenstijging, met in totaal € 380 miljoen per jaar, af gaan vlakken (minder meerkosten). Het in 2012 gesloten akkoord 'Waterwinst, TAAK 2.0' was hiervan de Twentse vertaling, gericht op de drie K's: kosten besparen, kwaliteit vergroten en kwetsbaarheid verminderen. De partners stelden zich ten doel in 2020 samen € 14,3 miljoen minder meerkosten uit te geven dan in 2010 voorzien was. Intussen is duidelijk dat deze besparing -afvlakking van de stijging daadwerkelijk wordt gerealiseerd in 2020. Een landelijke visitatiecommissie, heeft dit bevestigd en geconstateerd dat Twents waternet ook de governance-structuur goed georganiseerd heeft.

De besparingsdoelstelling is de afgelopen jaren mede gerealiseerd dankzij de 'werkplaatsen': projecten waarin de partners kennis, expertise en ervaringen uitwisselen, elkaars werkwijze vergelijken en nader onderzoek laten uitvoeren. Dit heeft geresulteerd in 'best practices' voor de Twentse waterketen. Zo hebben de werkplaatsen kostenbesparingen opgeleverd, zijn nieuwe werkwijzen ontwikkeld en zijn leereffecten bereikt rond risicogericht rioolbeheer, afkoppelen, grondwateroverlast en de toekomstbestendige financiering van watertaken.

Geconcludeerd is dat de Twentse samenwerking goed is, dat ook de vruchten hiervan geplukt worden en dat alle partijen van plan zijn de samenwerking ook richting de toekomst te continueren; hetgeen blijkt uit de visie en vier beleidsambities van Twents waternet voor de periode 2018-2028.

2.4 Evaluatie ontwikkeling rioolheffing

Gemeente Wierden hanteert een gebruikersheffing op basis van vastrecht. Elke hoofdgebruiker van een pand betaalt hetzelfde bedrag aan rioolheffing, te weten € 267 in 2019. De rioolheffing is jaarlijks enkel verhoogd met de indexatie, zoals in onderstaande tabel aangegeven:

Tabel 2.1 Werkelijke rioolheffing gemeente Wierden 2014 t/m 2019

Jaar	Rioolheffing
2014	€ 245,40
2015	€ 247,20 (+0,7%)
2016	€ 250,80 (+1,5%)
2017	€ 255,00 (+1,7%)
2018	€ 260,40 (+2,1%)
2019	€ 267,00 (+2,5%)

De stand van de egaliseriereserve per 1 januari 2019 bedraagt circa € 144.000 (het plafondbedrag bedraagt 15% van de exploitatielasten), terwijl de het saldo van de voorziening in 2019 in zijn geheel gebruikt wordt om nieuwe kapitaallasten te beperken c.q. voorkomen.

3 Context, wettelijk kader

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste kaders en randvoorwaarden voor dit Watertakenplan beschreven. Voor een uitgebreid overzicht van relevante wetgeving wordt verwezen naar bijlage 2 van het bijlagenrapport: *Ontwikkelingen in het waterbeleid*. Waar in dit hoofdstuk de term *Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)* genoemd wordt, kan dit ook gelezen worden als *Watertakenplan*.

3.1 Verbreding van de zorgtaken en verbrede rioolheffing

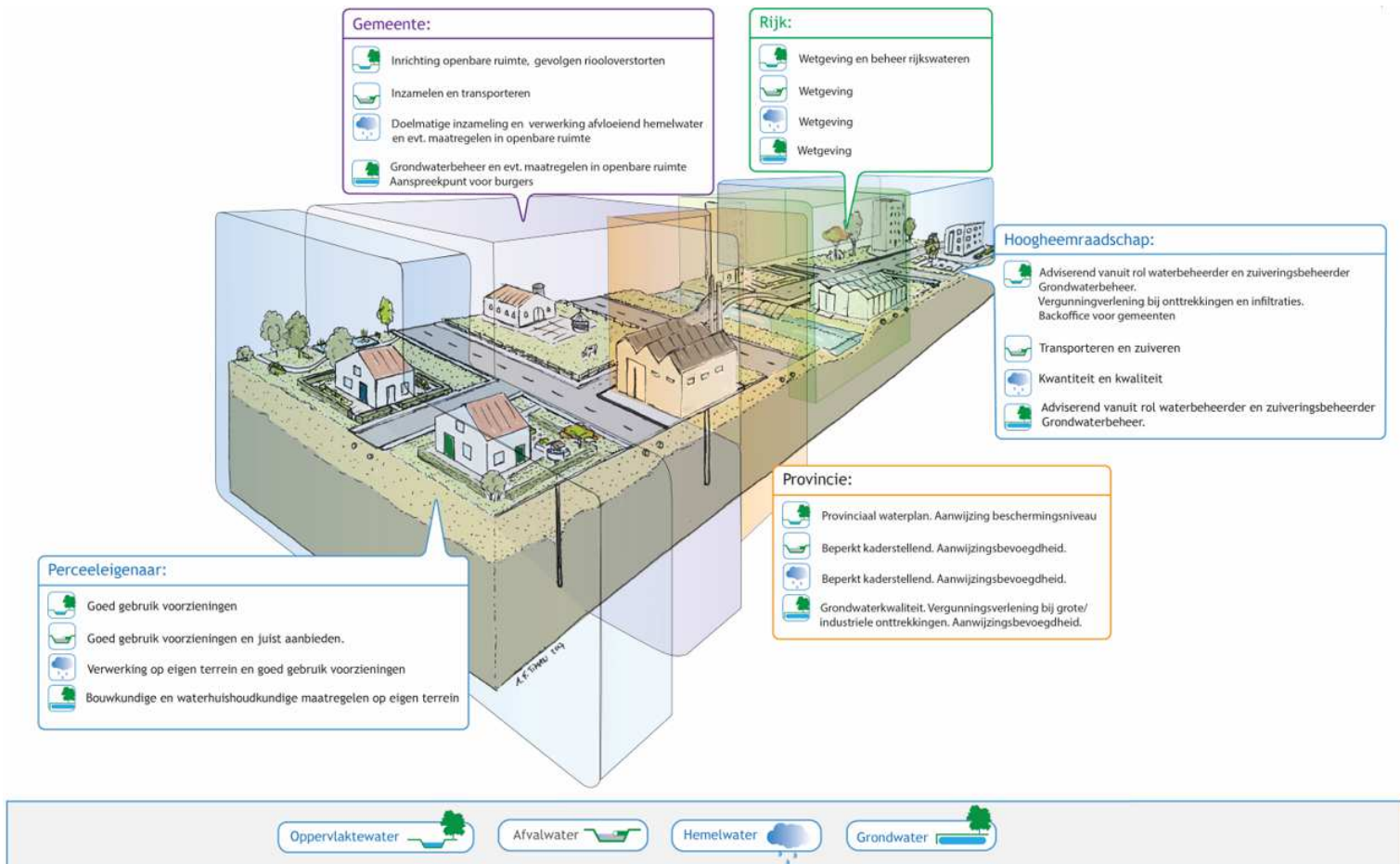
In 2008 is de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken ingevoerd (in 2009 opgegaan in de Waterwet). Daarmee is een aantal wetten gewijzigd of aangevuld, waaronder de Wet milieubeheer, de Gemeentewet en de Wet op de waterhuishouding. De zorgplichten van de gemeente zijn daardoor verbreed en uitgewerkt. Gemeenten hebben de zorgtaak voor:

- d. **Afvalwater**. De doelmatige inzameling en het transport van het stedelijke afvalwater (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, eventueel gemengd met hemelwater en/of grondwater), dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen;
- e. **Hemelwater**. De doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater;
- f. **Grondwater**. Het in openbaar gebied treffen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken.

De Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken voorziet in een (gewijzigd) bekostigingssysteem: de verbrede rioolheffing. Onder de verbrede rioolheffing kunnen naast kosten gemoeid met de aanleg en het beheer van voorzieningen voor stedelijk afvalwater (zie hoofdstuk 5), ook kosten worden ondergebracht voor de aanleg en het beheer van voorzieningen voor hemelwater (hoofdstuk 6) en grondwater (hoofdstuk 7).

De rioolheffing is een belasting. Dat betekent dat het verband tussen het directe belang van de betalers en de gemeentelijke voorzieningen is losgelaten. Toch is de rioolheffing daarmee nog niet een 'normale' belasting. Anders dan bij bijvoorbeeld de onroerendezaakbelasting (OZB) mogen de opbrengsten van de rioolheffing maar aan één doel worden uitgegeven, te weten: de gemeentelijke watertaken.

Gemeenten dienen de invulling van de verbrede zorgtaken en de bekostiging ervan vast te leggen in een gemeentelijk rioleringsplan (voorliggend Watertakenplan bevat alle aspecten die een GRP moet bevatten).

3.2 Vergunningen

Regels vanuit het Besluit lozen buiten inrichtingen

In 2011 is het Besluit lozen buiten inrichtingen (Blbi) in werking getreden. Als gevolg hiervan is de vergunningplicht voor (riool)overstorten afgeschaft, daarvoor in de plaats is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) gekomen. De Tweede Kamer heeft bepaald dat overstorten worden uitgezonderd van heffingsbetaling aan het waterschap. De algemene regel is dat een overstort moet zijn opgenomen in het GRP. Vanuit de rijksoverheid is gekozen om de overstortvergunning te laten vervallen, omdat in het GRP ook een beoordeling van de milieugevolgen plaatsvindt; voor Wierden is dat in het Basisrioleringsplan.

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van alle (kenmerken van) overstorten en bergbezinkbassins in de kernen van de gemeente Wierden.

Voor de uitgangspunten, (stelsel)kenmerken en berekeningsresultaten (het milieutechnisch functioneren van het rioolstelsel) wordt verwezen naar het basisrioleringsplan (BRP kern Wierden en kern Enter situatie 2013, BRP Hoge Hexel situatie 2009), die onlosmakelijk met dit GRP verbonden zijn.

De prognosebladen van Hoge Hexel worden de komende planperiode geactualiseerd (**maatregel A13**).

Wierden zal de bestaande rioolgerelateerde verordening(en), waaronder eenmalig aansluitrecht, herzien op basis van de visie (**maatregel A6**).

3.3 Samenwerking in de waterketen

Op 19 december 2017 is door het college het visiedocument "Twents water verbindt" vastgesteld.

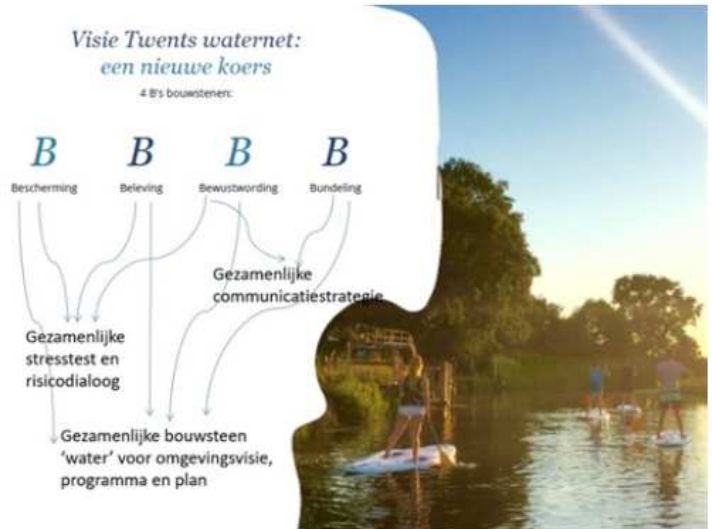

Met het oog op de langere termijn heeft het Twents Waternet voor de periode 2018-2028 vier beleidsambities opgesteld. De drie K's uit het Bestuursakkoord Water blijven onverminderd van kracht en worden verbreed met de vier B's: bescherming, beleving, bewustwording en bundeling (zie voor nadere informatie bijlage 2).

Voortgebouwd wordt op de werkwijze van het Twents Waternet, waarin de 15 partijen deelnemen op basis van gelijkwaardigheid. Inhoudelijke thema's worden opgepakt door zogenaamde werkplaatsen. Na de voorbereiding van een thema door een werkplaats vindt uitvoering en implementatie van projecten plaats.

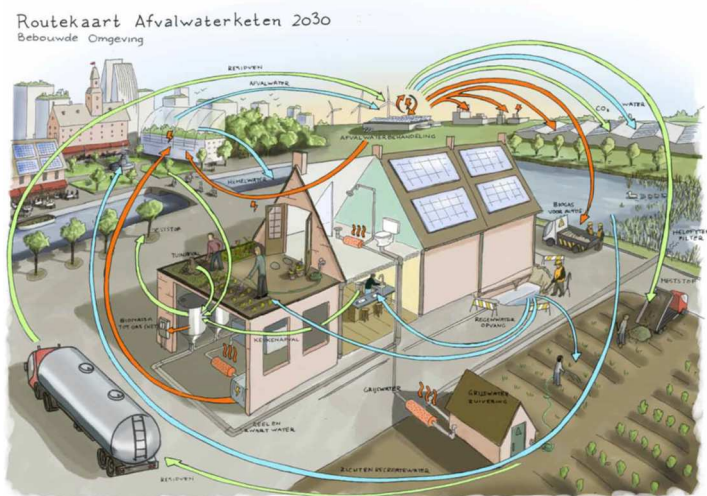
Speerpunten voor de komende periode zijn een:

1. gezamenlijke stresstest en risicodialoog;
2. gezamenlijke bouwsteen 'water' voor omgevingsvisie, -programma en -plan;
3. gezamenlijke communicatiestrategie.

3.4 Routekaart afvalwaterketen 2030

In de visiebrochure Routekaart Afvalwaterketen 2030 van de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) zijn richtingen opgenomen hoe gemeenten en waterschappen in 2030 een grote bijdrage willen leveren aan de verduurzaming van de samenleving. Denkrichtingen zijn het omzetten van afval in grondstoffen, energie en schoon water. De visie past binnen de afspraken van de UvW en de VNG over samenwerking in de afvalwaterketen en bij het Nationaal Bestuursakkoord Water. Niet alle ontwikkelingen kunnen van vandaag op morgen gerealiseerd worden, daarvoor is nog veel onderzoek nodig. Naast gemeenten en waterschappen worden kennisinstututen en het bedrijfsleven ook opgeroepen om aan te haken en de ambitie samen te realiseren.

Toekomstvisie bebouwde omgeving [Bron: Routekaart Afvalwaterketen 2030]

In de Routekaart worden arrangementen uitgewerkt voor de bebouwde omgeving, het industrieel gebied, de grondgebonden industrie en het landelijk gebied waarin een mogelijke uitwerking wordt gegeven van de kansen die liggen in het (her-)gebruik van afvalwater en haar grondstoffen.² Wierden sluit zich hiervoor aan bij de initiatieven die vanuit Twents Waternet ontplooid worden.

3.5 Global Goals: duurzame ontwikkelingsdoelen

In 2015 werden door de Verenigde Naties de 17 Global Goals (of Sustainable Development Goals, duurzame ontwikkelingsdoelen) aangenomen voor de periode tot 2030.

De 17 mondiale doelen raken direct aan maatschappelijke opgaven van de gemeenten zoals het terugdringen van ongelijkheid, maatschappelijke integratie, kwaliteit van de leefomgeving, energie en klimaat en transparant, effectief en participatief bestuur.

De Global Goals bieden een uitstekend kader om de samenhang tussen bestaande uitdagingen zichtbaar te maken en de inzet voor verduurzaming te versterken. Gemeenten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de Global Goals vanuit hun rol als beleidsmaker, investeerder, verbinder, facilitator en katalysator voor duurzaam gedrag bij burgers, bedrijven en instellingen³.

Net als veel andere gemeenten heeft Wierden de Global Goals omarmd. Meer informatie hierover in hoofdstuk 4.7: 'Water en Global Goals'.

3.6 Zoetwatervoorziening Oost Nederland

Via het programma Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON) treffen verschillende partijen reeds maatregelen die de zoetwaterbeschikbaarheid en de waterkwaliteit verbeteren. Zo worden maatregelen getroffen om water zoveel mogelijk vast te houden. Daarnaast worden maatregelen getroffen om de waterkwaliteit te verbeteren, ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Concreet voor Wierden betekent dit het afkoppelen van verhard oppervlak en ter plekke infiltreren van het afgekoppelde hemelwater. Hiervoor kan onder voorwaarden aanspraak gemaakt worden op subsidie (indirect) vanuit het ZON.

Daarnaast speelt het voorkómen dat hemelwater in de (gemengde) riolering terecht komt. Hemelwater bergen en infiltreren daar waar het valt, zowel op gemeentelijk, als op particulier niveau. Denk hierbij aan het voorkomen van het verharderen van tuinen (dan wel het ontharden daarvan). Het verharderen van tuinen kan een deel van de afkoppelinspanning tenietdoen.

Wierden zet ook de komende jaren in op het afkoppelen van verhard oppervlak. Het vasthouden en ter plaatse infiltreren van hemelwater draagt bij aan het tegengaan van verdroging.

In grondwaterbeschermingsgebieden moet extra aandacht besteed worden aan de kwaliteit van hemelwater indien dit geïnfiltreerd wordt of op oppervlaktewater geloosd wordt. De gemeente zal hier in haar communicatie richting bewoners aandacht aan besteden.

Zon dient als input voor het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie, zie hoofdstuk 3.7:

² <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/milieu-en-mobiliteit/water-en-riolering/brieven/routekaart-afvalwaterketen-2030>

³ Meer informatie: <https://vng.nl/files/vng/5971.002-04-globalgoalsbrochure-wtk-lr.pdf>

3.7 Deltaplan Ruimtelijke adaptatie

De Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie heeft als doel: een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting; in 2020 in handelen en in 2050 gerealiseerd in de inrichting. Vanaf 2020 wordt bij iedere ruimtelijke ingreep rekening gehouden met weersextremen.

Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) heeft de volgende doelen: aanpak versnellen en intensiveren, landsdekkend, met gezamenlijke afspraken, samen aan de slag, publiek en privaat.

De scope van het DPRA richt zich op de volgende 4 thema's: wateroverlast (hemelwater), hittestress, overstroming en droogte.

Nevenstaande 7 ambities zijn gedefinieerd voor een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland.

Doelen van de stresstesten zijn het creëren van bewustwording, het in beeld brengen van kwetsbaarheden (basis voor dialoog) en vervolgens voor ambitie en maatregelen.

De eerste stap is het in beeld brengen van de kwetsbaarheid: uiterlijk in 2019 hebben alle gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk een stresstest uitgevoerd (zesjaarlijkse cyclus). Reeds uitgevoerde stresstesten hoeven niet opnieuw gedaan te worden.

De stresstest is **niet** het vastleggen van maatregelen, het stellen van normen die gehaald moeten worden, een kostenraming en/of hoe het in 2050 zal zijn⁴.

In het Watertakenplan ligt de focus op de klimaatstresstest wateroverlast: *de hemelwaterstresstest*, aangezien dit (ook op de korte en middellange termijn) direct invloed heeft op maatregelen die bekostigd (kunnen) worden uit de rioolheffing. Meer over (de uitkomsten van) de hemelwaterstresstest in hoofdstuk 6. De brede stresstest (inclusief hitte, overstroming en droogte) wordt in Twents verband (regionaal niveau) in 2018-2019 uitgevoerd. De 14 gemeenten werken met een eenduidige aanpak en volgens één systematiek en met dezelfde parameters.

⁴ Presentatie Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en de stresstesten, 1 februari 2018, S. Stolwijk programmamanager van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

4 Huidige situatie: wat hebben we

4.1 Het rioolstelsel

De gemeente Wierden bestaat uit drie kernen en een uitgestrekt buitengebied. Het merendeel van het afvalwater van de gemeente Wierden wordt naar twee Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) afgevoerd. Het afvalwater van de kern Enter wordt afgevoerd naar de RWZI Rijssen. Het afvalwater van de kernen Hoge Hexel en Wierden wordt afgevoerd naar de RWZI Almelo-Sumpel.

Daarnaast wordt het afvalwater van een aantal percelen in het buitengebied van Hoge Hexel afgevoerd naar de RWZI in Vroomshoop, terwijl het afvalwater dat vrijkomt bij de percelen ten zuiden van de A1 naar RWZI Goor gaat.

Met name rondom Hoge Hexel lozen diverse percelen gelegen in omliggende gemeenten hun afvalwater op het rioolstelsel van Wierden. Een aantal panden uit Wierden loost haar afvalwater op het stelsel van de gemeente Hellendoorn.

In figuur 4.1 is globaal de afvoerrichting van het afvalwater weergegeven.

Figuur 4.1: Overzicht gemeente Wierden

Projectgerelateerd

Het stedelijk afvalwater wordt via bijna 175 kilometer vrijvervalriool en bijna 190 km persriolering via de hoofdgemalen afgevoerd richting de rioolwaterzuiveringsinstallaties van waterschap Vechtstromen. Het waterschap is verantwoordelijk voor het inzamelen, transport en de zuivering van het afvalwater.

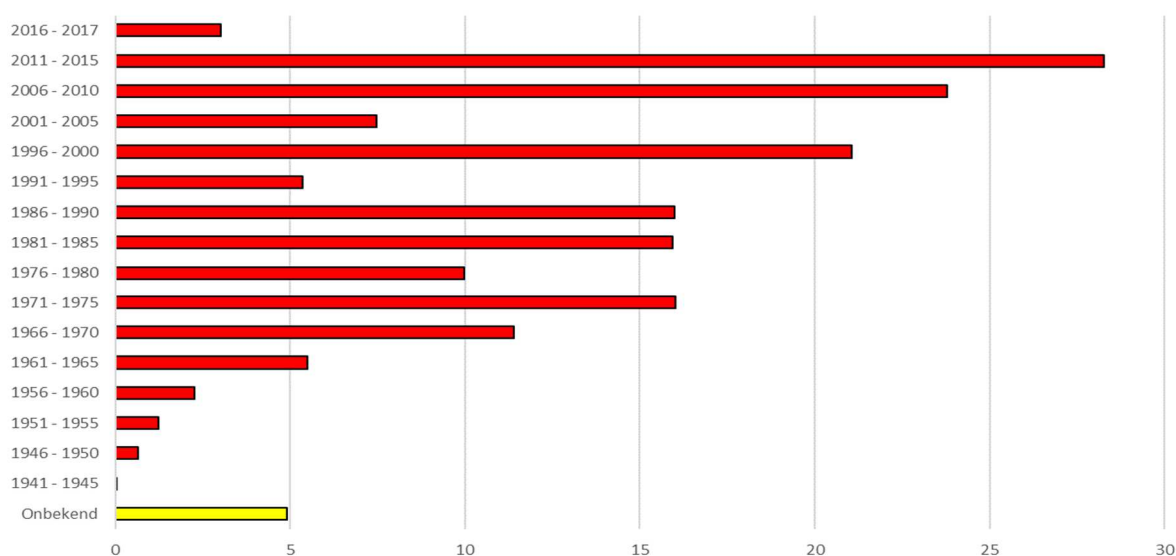
4.2 Kenmerken rioolstelsel

Onderstaand is een aantal kenmerken van het gemeentelijke rioolstelsel weergegeven:

Tabel 1 Kenmerken rioolstelsel gemeente Wierden

Beschrijving	
- vrijverval riolering (gescheiden, gemengd, IT-riool)	173 km
- aantal overstorten gemengde stelsel	12 stuks
- aantal hemelwateroverstorten en uitlaten (verbeterd) gescheiden stelsels	26 stuks
- drainage	2,2 km
- gemalen (tussengemalen en opjaaggemalen, alle twee-pomps)	35 stuks
- pompen in randvoorzieningen	15 stuks
- persleiding	188 km
- aantal units mechanische riolering	770 stuks
- infiltratiegreppels en wadi's	ca. 1 km
- randvoorzieningen en bergbezinkbassins	7 stuks
- wervelventielen	4 stuks
- stuwputten	7 stuks
- inspectieputten	5.000 stuks
- kolken	10.200 stuks
- krattenvelden	6 stuks

De oudste riolen dateerden uit 1945 (Kerkhofstraat, Meidoornlaan en de Plantsoenlaan in Wierden en in een deel van de Dorpsstraat in Enter) en zijn de afgelopen jaren nagenoeg allemaal vervangen. Vanaf 1955 is het grootste deel van de bebouwde kom van Wierden en Enter gerioleerd. Na 1960 zijn verschillende uitbreidingsplannen gerealiseerd en groeide het rioolstelsel van de gemeente Wierden snel (met gemiddeld 3 kilometer vrijvervalriolering per jaar). In figuur 4.2 is een totaaloverzicht van de vrijvervalriolering gegeven.

Figuur 4.2: Overzicht leeftijdsopbouw vrijvervalriolering (periode van aanleg en aantal kilometers per periode)

4.2.1 Riolering buitengebied

Het buitengebied is nagenoeg geheel gerioleerd met een drukrioleringssysteem. Het systeem bestaat uit 770 pompputten en circa 190 km drukriolering. Een 35-tal percelen loost (nog) niet op de (druk)riolering, maar beschikt over een eigen voorziening. In 2012 zijn alle percelen in het buitengebied in kaart gebracht die niet zijn aangesloten op de gemeentelijke drukriolering, zie bijlage 4 voor een overzicht hiervan. De percelen beschikken over een IBA klasse III, helofytenfilter, een septic tank of lozen bijvoorbeeld op een gierkelder. Of door deze toepassingen het afvalwater voldoende 'gezuiverd' in de bodem of het oppervlaktewater terecht komt, is niet bekend. Daarnaast zijn enkele van de niet aangesloten percelen volgens het *besluit lozing afvalwater huishoudens* verplicht aan te sluiten op de drukriolering. Eén van de niet aangesloten percelen ligt in een grondwaterbeschermingsgebied (dit aspect wordt meegenomen bij **maatregel A5**).

4.2.2 Kwaliteit riolering

Uit recente inspectiegegevens⁵ blijkt dat bij 75% van de 'strengen'⁶ geen maatregelen nodig zijn (2.271 stuks). Bij de overige 25% zijn schadebeelden geconstateerd waarbij (in principe) wel maatregelen nodig zijn (817 stuks). Niet alle aangetroffen schadebeelden leiden echter tot het daadwerkelijk en/of acuut treffen van maatregelen. Om prioritering aan te brengen wordt bij deze leidingen gekeken naar de meest cruciale (risicogestuurd) toestandsaspecten⁷.

Bij 188 strengen, gelegen in een 80-tal straten, zijn toestandsaspecten aangetroffen die aanleiding zijn om met hoge prioriteit maatregelen te treffen. Het betreft niet alleen directe vervanging, het is ook mogelijk dat plaatselijke reparaties volstaan.

Geconcludeerd wordt dat het stelsel in redelijk goede staat verkeert, aangezien bij driekwart van de geïnspecteerde leidingen geen ingrijpmaatstaf is en slechts bij 6% aanleiding is om met (hoge) prioriteit maatregelen te treffen⁸.

4.2.3 Beheer & onderhoud

Het beheer en onderhoud van de diverse rioelstelselonderdelen is beschreven in het rioelbeheerplan. In deze paragraaf wordt een aantal aspecten kort beschreven. De in het rioelbeheerplan genoemde frequenties en bedragen dienen als basis voor de exploitatiebegroting van het kostendekkingsplan behorende bij het Watertakenplan. Voor meer (gedetailleerde) achtergrond informatie wordt verwezen naar het Rioelbeheerplan Wierden (2019).

Reiniging en inspectie vrijvervalriolering

De gemeente Wierden reinigt en inspecteert de riolering met als doel het functioneren te waarborgen en tijdig maatregelen te kunnen treffen. De kwaliteit van de riolering is in beeld. Er wordt planmatig (per onderhoudsgroep) in een frequentie van eens in de veertien jaar gereinigd en geïnspecteerd, waardoor maatregelen gestructureerd (wijkgericht en integraal) getroffen kunnen worden. Met de gehanteerde

⁵ Het betreft de inspectiegegevens van 60% van alle circa 5.200 strengen

⁶ Dit zijn rioelleidingen tussen twee rioolputten met een gemiddelde lengte van circa 45 meter

⁷ Radiale scheuren bijvoorbeeld zijn minder erg dan scheuren in de lengterichting en geven over het algemeen geen aanleiding om direct maatregelen te treffen.

⁸ Voor meer gedetailleerde informatie wordt verwezen naar Rioelbeheerplan Wierden (2019).

methodiek en inspectiefrequentie wordt voldoende inzicht verkregen in de ontwikkeling van de kwalitatieve staat van de rioolleidingen om het deugdelijk functioneren van het stelsel te waarborgen.

Pompen en Gemalen

Aan rioolgemalen wordt 2x per jaar preventief onderhoud uitgevoerd conform de uiforme richtlijnen (BRL-K14020/01). Aan de minigemalen wordt 1x per jaar preventief onderhoud uitgevoerd (conform de BRL-K14020/0). De eerste lijn storingen worden door de eigen dienst van de gemeente verholpen. De overige storingen (ca. 20 per maand) worden verholpen door een gecontracteerde aannemer.

4.2.4 Meten en monitoren

Meten aan riooloverstorten

Op dit moment meet de gemeente Wierden bij de externe overstorten van de randvoorzieningen hoe vaak en in welke hoeveelheid rioolwater vanuit het gemengde stelsel overstort op het oppervlaktewater (Wierdense Aa en Entergraven).

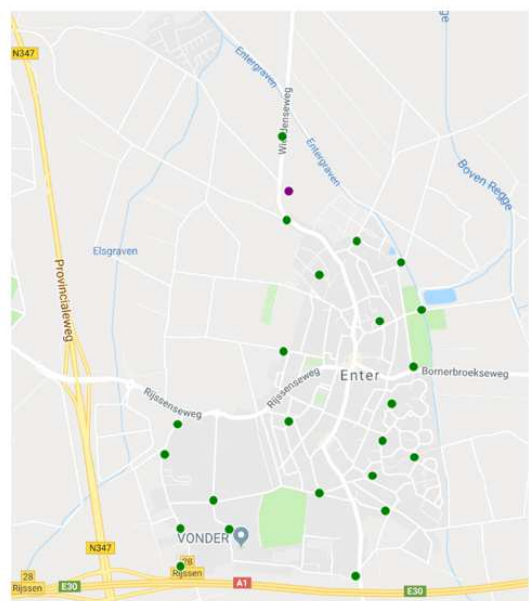
De gemeente beschikt over een webapplicatie (Lizard) waarmee neerslaggegevens via de nationale regenradar benaderbaar zijn.

Meten aan grondwaterstanden

Gemeente Wierden heeft een vrij uitgebreid netwerk van circa 50 peilbuizen in de kernen Wierden en Enter. De grondwaterstand in de peilbuizen in Wierden is gemeten vanaf 2002 en in de kern Enter reeds vanaf 1992. Uit de metingen is een overzicht ontstaan van de variatie in de grondwaterstanden in de tijd. Ook is inzicht ontstaan in de hoogst voorkomende grondwaterstanden. Deze hoogste grondwaterstanden bedragen binnen de woonkernen minimaal één meter onder maaiveldniveau. In landelijk gebied komt de grondwaterstand dichterbij maaiveld, te weten tot maximaal circa een halve meter onder maaiveld.

Peilbuizenmeetnet gemeente Wierden

4.3 Hydraulisch functioneren van het rioolstelsel

Wateroverlast tijdens extreme neerslag is nooit geheel uit te sluiten. Om het functioneren van rioolstelsels te kunnen toetsen (en vergelijken) werkt de gemeente met een zelfopgelegde minimale inspanning ('de norm'). De gekozen (in Nederland gangbare) norm is gerelateerd aan het voorkomen van water-op-straat om eenduidig te kunnen berekenen wat de eventuele vereiste inspanning is.

Daarnaast maakt het onderdeel uit van de hemelwaterzorgplicht om voorbereid te zijn op boven-normatieve neerslag. Daarvoor stelt de gemeente een ambitie op om wateroverlast nu en in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen. Over deze ambitie meer in hoofdstuk 6.

De norm kan als volgt concreet worden gemaakt:

Norm

Voor het toetsen van het functioneren van bestaande rioolstelsels heeft Wierden zich de minimale norm opgelegd dat er bij een bui van circa 20 mm in een uur, die theoretisch gemiddeld eens in de 2 jaar voorkomt (standaard bui 08) geen of slechts in beperkte mate water-op-straat voor mag komen én dat er bij deze bui géén sprake mag zijn van wateroverlast.

In het kader van het Basisrioleringsplan (BRP) zijn de rioolstelsels van alle kernen modelmatig getoetst aan deze normbui. Geconcludeerd is dat er theoretisch nagenoeg geen water-op-straat voorkomt bij de betreffende bui. Daar waar dit wel het geval is (zie figuren bijlage 5), is de hoeveelheid dermate beperkt dat het niet tot potentiële wateroverlast leidt bij deze norm-bui. Dit is ook het beeld dat uit de praktijk blijkt bij 'vergelijkbare buien'.

Geconcludeerd wordt dat het huidig hydraulisch functioneren van de rioolstelsels in Wierden, Enter en Hoge Hexel voldoet aan de 'norm'. Dat betekent overigens **niet** dat er bij extreme(re) buien geen sprake kan zijn van wateroverlast, over zwaardere buien en de ambitie meer in hoofdstuk 6.

Het basisrioleringsplan dateert van 2013 en wordt periodiek herzien Binnen de planperiode van het Watertakenplan is voorzien in een actualisatie van het BRP (**maatregel A7**).

4.4 Milieutechnisch functioneren van het rioolstelsel

In de kernen Wierden en Enter is de afgelopen decennia veel verhard oppervlak afgekoppeld en aangesloten op IT-stelsels. Deze IT-stelsels storten over op het oppervlaktewater. Daarnaast zijn er verbeterd gescheiden stelsels aanwezig waarbij alleen de eerste doorspoeling van het regenwater (het eerste deel dat tijdens neerslag tot afstroming komt en het meest verontreinigd is) naar de RWZI afgevoerd wordt.

Bij nieuwbouwlocaties wordt geen gemengde riolering aangelegd, maar wordt het hemelwater apart ingezameld (individueel, dan wel centraal).

In Hoge Hexel wordt het afvalwater apart ingezameld en middels een persleiding naar het rioolstelsel van Wierden verpompt. Het hemelwater van de meeste woningen is aangesloten op greppels en sloten. In de nieuwbouwwijk Kleen Esch ligt een verbeterd gescheiden stelsel met een overloop naar een wadi.

Afkoppeling in de gemeente Wierden

In Enter stroomt het hemelwater afkomstig van 43% van het totale oppervlak* niet af naar het gemengde rioolstelsel. In de kern Wierden is dat 30%* en in Hoge Hexel 60%* (geen gemengd stelsel).

Daarmee is de gemeente een van de koplopers in Nederland.

* inclusief areaal oppervlaktewater

Als bijlage 6 is een kaart van de gemeente Wierden opgenomen met afgekoppelde cq. niet aangesloten verharding.

Als gevolg van de afkoppeling en de realisatie van randvoorzieningen voldoet de gemeente Wierden aan de milieutechnische eisen. Er zijn ook geen waterkwaliteitsknelpunten binnen de gemeente bekend.

4.5 Oppervlaktewater en bodemopbouw

Afwatering

Binnen de kernen Wierden, Hoge Hexel en Enter zijn niet veel watergangen gelegen. De afwatering van Wierden vindt aan de zuid- en oostzijde van de kern plaats via de Wierdense Aa en de Veeneleiding. In Hoge Hexel liggen enkele bermsloten die ook afwateren op de Veeneleiding. De kern Enter watert af via de Entergraven en de Elsgraven.

Midden Regge in Notter (gemeente Wierden)

Bodemopbouw

De bodemopbouw in de gemeente Wierden wordt gekenmerkt door een matig doorlatende deklaag met een dikte van 2 à 4 meter, met daaronder een watervoerend pakket tot circa 20 meter beneden maaiveld. Aan de westzijde van Wierden loopt een stuwwal richting het noorden naar Hoge Hexel. In het westelijk deel van Wierden komt vrij dicht onder het maaiveld een keileemlaag voor. In de kern Hoge Hexel ligt ook keileem dicht onder het maaiveld. Aan de westzijde van Enter ligt een stuwwal. Op deze hoge gronden liggen enkeerdgronden (oude landbouwgronden⁹). Verspreid over de gemeente Wierden komen kwel- en infiltratiegebieden voor. De kernen Wierden, Enter en Hoge Hexel liggen in een infiltratiegebied.

⁹ Enkeerdgronden bestaan uit een humusrijke bruinekleurde laag grond, het esdek, van ten minste vijftig centimeter dikte

4.6 Afstemming en communicatie

4.6.1 Registratie en afhandeling van meldingen

Watergerelateerde meldingen worden door de ‘frontoffice’ centraal gedocumenteerd in een meldingsstelsel. De klachten worden door de behandelend ambtenaar afgehandeld. Veelal zijn dit de gebiedsbeheerders. De meeste klachten zijn stank, verstopte kolken, etc. Een overzicht van de klachten kan via het meldingsstelsel inzichtelijk gemaakt worden.

Loketfunctie

Meldingen en vragen die aan grondwater gerelateerd zijn, worden in principe door het algemene meldpunt van de gemeente Wierden in ontvangst genomen. De meldingen worden vastgelegd in het meldingsstelsel en indien nodig doorgezet naar een behandelaar. Wanneer een melding is afgehandeld, wordt dit eveneens in het stelsel vastgelegd. Indien het meldpunt vragen ontvangt die betrekking hebben op de wettelijke taken van andere organisaties zoals waterschap, provincie of drinkwaterbedrijf, dan wordt men naar deze organisaties doorverwezen.

4.6.2 Afstemming met andere (interne) beleidsterreinen

Een groot deel van de plannen in de openbare ruimte worden geïnitieerd vanuit ‘onderhoud riolering’. In het eerste kwartaal van elk kalenderjaar wordt in NotaMeerjarenBeleed (NMB) per beleidsveld aangegeven waar in de openbare ruimte beheerswerkzaamheden worden uitgevoerd, uitgangspunt daarbij is dat de projecten waar mogelijk integraal uitgevoerd worden, hetgeen een kwaliteitsimpuls kan geven en tot minder overlast leidt (in één keer alle aspecten meenemen). De consequentie kan echter zijn dat projecten omwille van de integrale aanpak uitgesteld worden. Om die reden moet de prioritering en inzicht in eventuele risico van uitstel bekend zijn.

4.7 Water en Global Goals

“De gemeente Wierden wordt een toekomst bestendige gemeente en bereikt klimaatdoelen” staat letterlijk in het coalitieakkoord. Mede hierdoor is duurzaamheid ook een belangrijk thema binnen de watertaken van de gemeente Wierden. Afsproken is dat duurzaamheid een rode draad vormt bij alles wat we doen. Het maakt deel uit van al het beleid in Wierden.

Op 19 november 2017 heeft de gemeenteraad het beleid voor Duurzame Energie in Wierden vastgesteld. Besloten is om:

1. Duurzaamheid in brede zin in de gemeente Wierden te verankeren via de Global Goals (Sustainable Development Goals, duurzame ontwikkelingsdoelen);
2. Bij elk beleidsadvies en elk gemeentelijk project aandacht te besteden aan de Global Goals aan de hand van praktische toepasbare indicatoren die nader worden uitgewerkt en die planmatig en gefaseerd worden ingevoerd om de integraliteit te borgen;
3. De gemeente Wierden bij de VNG aan te melden als Global Goals gemeente;
4. In te stemmen met de wijze waarop duurzaamheid met behulp van Global Goals in brede zin zal worden meegenomen bij alle processen, projecten en besluiten waar de gemeente direct bij betrokken is, zoals beschreven in de notitie ‘Naar een toekomstbestendig Wierden.’

Projectgerelateerd

De Global Goals die betrekking hebben tot de gemeentelijke watervisie zijn:

Goal 3 Goede gezondheid (*basistaak riolering. Denk daarnaast aan aanpak medicijnresten in de riolering? Vuil water op straat?*)

Goal 6 Schoon water en sanitatie voorzieningen (*Schoon grond-, oppervlakte- en drinkwater. Duurzaam circulair waterbeheer. Watervriendelijk bouwen*)

Goal 9 Innovatie en infrastructuur (*duurzaam inkopen, zichtbaar ruimte voor water*)

Goal 11 Duurzame steden en gemeenschappen (*decentraal zuiveren, GGD*)

Goal 13 Klimaatactie, *adaptieve maatregelen tegen wateroverlast, hitte, droogte en overstroming in stedelijk gebied (link met 11)*

Goal 14 Leven onder water (*voorkomen/beperken vuiluitwerp naar oppervlaktewater*)

5 Afvalwaterzorgtaak

5.1 Inleiding zorgplicht afvalwater

De zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater is opgenomen in artikel 10.33 van de Wet milieubeheer (Wm). De gemeente moet al het afvalwater dat binnen de gemeentegrenzen vrijkomt, inzamelen en transporteren naar een zuiveringstechnisch werk (veelal een RWZI). In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringstechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt¹⁰.

De gemeente draagt zorg voor de aanleg, het beheer en onderhoud en de noodzakelijke periodieke vervanging van onderdelen van het rioolstelsel.

5.1.1 Voorsorteren op de Omgevingswet

Zorgplicht afvalwater in de omgevingsvisie (artikel 2.16, lid 1a-3 Ow)

'Bij de invulling van de zorgplicht afvalwater in de gemeentelijke omgevingsvisie wordt onderscheid gemaakt tussen de bebouwde kom en het buitengebied, en tussen huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater.

Bebouwde kom

Voor bestaande bouw en (ver)nieuwbouw geldt [impliciet¹¹] een aansluitplicht voor het lozen van huishoudelijk afvalwater op de riolering. De gemeente zorgt voor inzameling van huishoudelijk afvalwater en transport naar een zuiveringstechnisch werk. Dat kan via een traditioneel gemeentelijk rioolstelsel of een andere voorziening die ervoor zorgt dat er geen ongezuiverd afvalwater in het milieu terecht komt.

Voor bedrijfsafvalwater geldt dat de gemeente afvalwater dat qua biologische afbreekbaarheid vergelijkbaar is met huishoudelijk afvalwater inzamelt. Ook ander bedrijfsafvalwater dat niet lokaal kan worden teruggebracht in het milieu wordt ingezameld, tenzij dit ten koste gaat van het doelmatig functioneren van de vuilwaterriolering of de rioolwaterzuivering. In dat geval weigert de gemeente nieuwe aansluitingen van bedrijven en beëindigt bestaande aansluitingen.

Buitengebied

Voor het buitengebied geldt dat de gemeente huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater dat daar qua biologische afbreekbaarheid op lijkt inzamelt en afvoert, tenzij er sprake is van bijzonder omstandigheden. Deze omstandigheden zijn:

- De capaciteit van het bestaande collectieve systeem is niet toereikend
- Het einde van de technische levensduur van het collectieve systeem (leidingen) is aanstaande
- Nieuwe decentrale technieken (nieuwe sanitatie) leveren een vergelijkbaar effluent (kwaliteit) op als bij de RWZI
- Maatregelen die bijdragen aan een circulaire economie (Coalitieakkoord)

De gemeente onderhoudt de bestaande infrastructuur (drukriolering en gemalen) tenminste tot het moment dat leidingen moeten worden vervangen. Als gevolg van de toekomstige Omgevingswet vervalt op termijn de aansluitplicht op de riolering. Dit biedt op termijn mogelijkheden voor initiatieven met nieuwe sanitatie. De gemeente wil daar ruimte voor bieden indien dit bijdraagt aan de Global Goals, past binnen het Coalitieakkoord 2018-2022 en niet conflicteert met de ligging van een deel van de gemeente in drinkwaterwingebieden van Vitens.

¹⁰ Dat is ook de strekking van de toekomstige Omgevingswet (zie artikel 2.16 lid 3).

¹¹ De expliciete aansluitplicht is vervallen omdat lozing in bodem of oppervlaktewater verboden is als er riolering aanwezig is

Op het moment dat de infrastructuur aan het einde van de technische levensduur is, zal de gemeente in overleg met het waterschap een nieuwe afweging maken over het invullen van de zorgplicht voor afvalwater in het buitengebied.'

(Bron: Bouwsteen zorgplichten Twents Waternet, Ambient d.d. 20 november 2018)

5.2 Visie en kernwaarden afvalwaterzorgplicht

Wierden staat voor een toekomstbestendige waterketen. Voor de **afvalwatertaak** betreft het een doelmatige inzameling en transport van het stedelijke afvalwater (huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, eventueel gemengd met hemelwater en/of grondwater), dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen.

De gemeentelijke watertaak voor het inzamelen en verwerken van afvalwater heeft een sterke relatie met het beschermen van de volksgezondheid. Niet alleen met betrekking tot de te treffen maatregelen maar ook met het invullen van de zorgplicht m.b.t afvalwater. De gemeente Wierden kijkt, denkt en handelt in de geest van de wetgeving mee in alternatieve vormen van sanitatie, met name in het buitengebied. Nagenoeg overal in het buitengebied zamelt de gemeente het afvalwater in. Bij vaststelling van de Omgevingswet vervalt de ontheffing op de zorgplicht.

Bescherming:

Bescherming van de volksgezondheid door middel van:

- Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater (1)
- Doelmatig transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt (3)
- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Effectief rioleringsbeheer (6)

Beleving:

Beleving van afvalwater is met name het niet geconfronteerd worden en/of in contact komen met afvalwater. Dit realiseert de gemeente Wierden met name door:

- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Bewustwording:

Bewustwording van de consequenties van handelen. Wierden sluit zich aan bij regionale (speerput van het Twents Waternet) en landelijke campagnes om bewustwording te vergroten en goed rioolgebruik te stimuleren. Dit betreft onder andere het niet door de wc spoelen van vochtige doekjes, damesverband, (frituur)vetten en andere zaken die niet in een riool terecht horen. Bijbehorende aspecten:

- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Bundeling:

Bundeling van krachten en capaciteit is belangrijk. Vooral voor meer generieke aspecten, communicatie en nieuwe ontwikkelingen (innovatie, wetswijzigingen) werkt Wierden samen binnen Twents Waternet. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van best practices en materiaal dat door instanties als Stichting RIONED beschikbaar gesteld wordt (denk aan landelijke campagnes). Bijbehorend aspect:

- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Samenvattend komen de 4 B's samen in de zes aspecten (zie ook bijlage 7):

- Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater (1)
- Doelmatig transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt (3)
- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

5.3 Strategie en programma

5.3.1 Doelmatige inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater (1)

In het belang van de volksgezondheid en het milieu dienen alle percelen binnen het gemeentelijk gebied van waaruit afvalwater vrijkomt voorzien te zijn van een aansluiting op de riolering, uitgezonderd in situaties waarbij lokale behandeling doelmatiger is.

In de huidige situatie zijn nagenoeg alle percelen aangesloten op een (druk)riolering of voorzien van een IBA¹². De enkele resterende ingerioleerde panden in het buitengebied zijn door de gemeente geïventariseerd.

Binnen de planperiode van dit Watertakenplan wordt de werking van de aanwezige voorzieningen gecontroleerd. Gemeente gaat dit uitvoeren in combinatie met de doelmatigheidsafweging (**maatregel A5**).

De Tolplas heeft een Maatwerkvoorschrift dat op 20 december 2018 afliep; het is nu niet langer toegestaan afvalwater te lozen op het aanwezige vloeiveld.

Voor **nieuwbouw** geldt dat het afvalwater in principe geloosd wordt op een rioleringssysteem, tenzij de initiatiefnemer aantoont dat er bij het alternatieve systemen sprake is van 'eenzelfde graad van bescherming van het milieu' (art. 10.33 lid 2 Wm).

Hiermee staat de gemeente Wierden op termijn toe dat er onder voorwaarden alternatieve sanitatiesystemen toegepast worden. Uitgangspunt blijft daarbij de bescherming van de volksgezondheid en het milieu (ook in relatie tot de grondwaterwinningen van Vitens).

Voor een nieuwe aansluiting op het gemengd en gescheiden rioleringsstelsel worden door de gemeente kosten in rekening gebracht. Hierin wordt geen onderscheid gemaakt tussen bedrijven en particulieren. Een rioolaansluiting kan aangevraagd worden bij de gemeente Wierden.

De verordeningen worden deze planperiode geactualiseerd, zodat deze beter aansluiten bij de visie en gestelde doelen met betrekking tot de watertaken.

Omwille van de volksgezondheid en het milieu dienen de aanwezige rioleringsvoorzieningen in goede staat te verkeren.

De gemeentelijke voorzieningen worden hiertoe periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Dat geldt zowel voor de rioleringsbuizen als de randvoorzieningen. Ingrijpmaatstaven worden beoordeeld en verholpen (indien doelmatig), rekening houdend met de aanwezigheid van grondwaterbeschermings- en intrekgebieden voor de productie van drinkwater door Vitens.

In het Rioolbeheerplan (en deels in hoofdstuk 4.2) zijn de door de gemeente noodzakelijk geachte beheer- en onderhoudsfrequenties weergegeven.

Pomp- en gemaalstoringen dienen adequaat verholpen te worden om verontreiniging van oppervlaktewater, grondwater en/of bodem te voorkomen. Hiervoor wordt verwezen naar aspect 5 'Minimale overlast voor de omgeving'.

¹² Individuele Behandeling Afvalwater. Alternatieve, kleinschalige voorziening waarmee huishoudelijk afvalwater kan worden gezuiverd wanneer aansluiting van een perceel op het riool onrendabel is

5.3.2 Doelmatig transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt (3)

Het ingezamelde rioolwater dient naar een geschikt lozingspunt getransporteerd te worden. Bij een gemengd en afvalwaterrioolstelsel (vrijval en drukriool) betreft dat het overnamepunt van het waterschap, veelal het hoofdgemaal (zie figuur 4.1).

De afstroming moet gewaarborgd zijn en de verblijftijd van het afvalwater in het riool moet beperkt blijven om aanrotting, vervuiling, schade en stankoverlast te voorkomen.

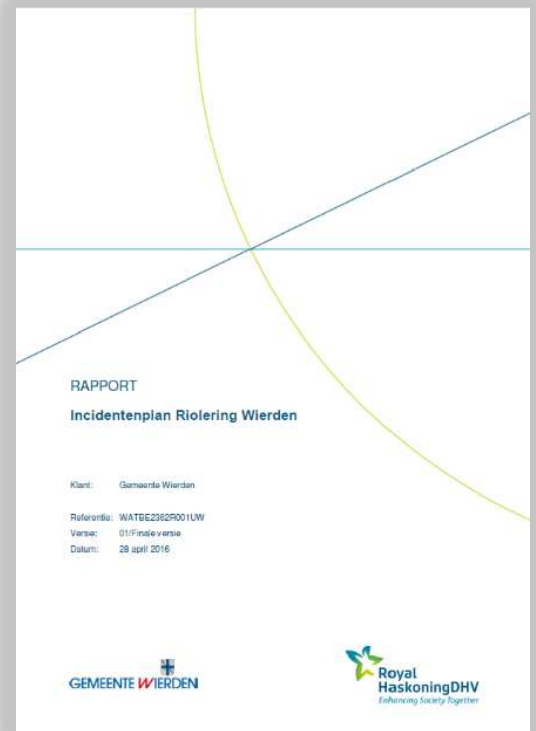
Periodiek worden rioolinspecties uitgevoerd om eventuele knelpunten op te sporen en te verhelpen (zie hoofdstuk 4.2).

5.3.3 Voorkomen van vuiluitwerp naar bodem, grond- en oppervlaktewater (4)

Om grondwater- en oppervlaktewater- en bodemverontreiniging te voorkomen dienen riolen in voldoende mate waterdicht te zijn. De waterdichtheid wordt onderzocht tijdens rioolinspecties. Eventuele maatregelen om de waterdichtheid te waarborgen of te herstellen volgen uit de beoordeling van de inspecties. Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met de eventuele ligging van riolering in grondwaterbeschermings- of intrekgebieden.

De vuiluitwerp van de rioelstelsels via overstorten op oppervlaktewater dient beperkt te zijn. Als gevolg van de bovengemiddelde afkoppeling (hoofdstuk 4.4) en de realisatie van randvoorzieningen voldoet de gemeente Wierden aan de milieutechnische eisen. Er zijn ook geen plaatselijke of generieke waterkwaliteitsknelpunten binnen de gemeente bekend.

Wierden beschikt over een Incidentenplan Riolering. Doel van dit document is om de risico's specifiek voor de Wierdense situatie in kaart te brengen en om werkafspraken vast te leggen om 'de gevolgen van incidenten in de afvalwaterketen zoveel mogelijk te beperken.'

5.3.4 Minimale overlast voor de omgeving (5)

Om diverse redenen dient de 'bedrijfszekerheid' van de riolering gewaarborgd te zijn. Om dit te bewerkstelligen dienen storingen snel opgemerkt en adequaat verholpen te worden.

Wanneer de (grotere) **gemalen** in storing vallen wordt dat via een geautomatiseerd meldingsysteem doorgegeven, waarna de storing binnen 24 uur verholpen wordt. Dit is van belang om te voorkomen dat er (puur) afvalwater overstort op oppervlaktewater.

De **minigemalen** zijn voorzien van een rode lamp signalering. De ervaring van de gemeente is dat storingen snel gemeld worden door de gebruiker. Ook komt het voor dat passanten hiervan melding maken.

De stabiliteit van de riolering dient eveneens gewaarborgd te zijn. De ingrijpmaatstaven aantasting, scheurvorming en deformatie zijn aanleiding om met prioriteit maatregelen aan de riolering te treffen (zie hoofdstuk 4.2.2).

Stankoverlast moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Hier wordt in de ontwerpfase reeds rekening mee gehouden (denk aan in prikpunten van drukriolering in het vrijvervalriool).

Mochten er stankklachten binnenkomen (bijvoorbeeld na een illegale lozing of bij een lange droge periode), dan wordt dat adequaat onderzocht en krijgt de melder een terugkoppeling.

Werkzaamheden aan de riolering kunnen leiden tot overlast. Dit heeft zowel betrekking op onderhoudswerkzaamheden, zoals rioolreiniging, inspecties en keuringen, als op vervangings-werkzaamheden. Tijdelijke wegafsluitingen en opbrekwerkzaamheden zijn daarbij niet te voorkomen. De gemeente Wierden streeft ernaar om geplande werkzaamheden zoveel mogelijk af te stemmen en gelijktijdig uit te voeren met andere ingrepen in de openbare ruimte om de duur en frequentie van de overlast voor de inwoners te beperken. Daarnaast informeert de gemeente haar inwoners over uit te voeren werkzaamheden en de consequenties daarvan, zie aspect 8.

5.3.5 Effectief rioleringsbeheer (6)

Het rioleringsbeheer wordt zo goed mogelijk afgestemd met interne en externe overheidstaken en particuliere initiatieven. Het Watertakenplan wordt opgesteld in overleg met waterschap Vechtstromen en in overeenstemming met de (provinciale) gebiedsdossiers¹³ van Wierden en Hoge Hexel (zie voor meer informatie over de gebiedsdossiers hoofdstuk 7.3.2). Inwoners zijn betrokken middels enquêtes en interviews.

De onderhoudsfrequenties zijn afgestemd op de lokale situatie in Wierden en afgestemd op eventuele andere gebruiksdoeleinden (denk aan beheer en onderhoud van wadi's).

Bij vervangingsmaatregelen wordt werk met werk gemaakt door werkzaamheden bij voorkeur gelijktijdig uit te voeren (denk aan groot onderhoud wegen, verkeer, openbare verlichting, groen en rioolvervangings). Hiermee worden kosten bespaard en wordt overlast (frequentie) beperkt.

Afstemming op operationeel gebied verloopt soepel, evenals de jaarlijkse strategische afstemming tussen de diverse taakvelden binnen de sector openbare ruimte.

Aandachtspunten zijn het verbeteren cq. structureren van de strategische en tactische afstemming tussen de sectoren (leefomgeving, sociaal domein, duurzaamheid).

In de periode 2020-2024 worden jaarlijks riolen vervangen en/of gerelined op basis van de kwaliteit van de riolen (in combinatie met leeftijd). Het betreft de volgende categorieën:

1. Uitgestelde vervangingen en rioolrenovaties uit het vorige GRP (totale investering geraamd op € 870.000);
2. Vervangingen, relining en overige ingrepen volgend uit de inspecties, zie paragraaf 4.2.2 (totale investering € 500.000);
3. Verwachte (urgente) ingrepen volgend uit de rioolinspecties die in de planperiode uitgevoerd worden, alsmede als gevolg van onvoorziene omstandigheden (raming investering € 500.000).

Bovenstaande investeringen zijn opgenomen als **maatregel A1**.

¹³ Voor iedere grondwaterwinning stelt de provincie een gebiedsdossier op. Doelstelling van een gebiedsdossier is de duurzame veiligstelling van de grondstof voor de openbare drinkwatervoorziening: grondwater of oppervlaktewater. Gebiedsdossiers worden opgesteld in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Projectgerelateerd

De totale vervangingswaarde van de vrijvervalriolering in de gemeente Wierden bedraagt afgerond € 120 miljoen. Uit de riolinspecties (zie ook paragraaf 4.2.2) blijkt dat het stelsel kwalitatief redelijk goed is. Vanwege de stabiele ondergrond ligt het stelsel stabiel (relatief weinig verzakkingen). Er komen wel scheuren voor, maar deze zijn middels (deel)relining te repareren. Op basis van bovenstaande wordt verwacht dat de gemiddelde theoretische technische levensduur van de riolering minimaal 70 jaar bedraagt. Uitgaande van deze technische levensduur, bedraagt de gemiddelde vervangingsinvestering € 1,7 miljoen per jaar.

Aangezien de eerste aanleg van de riolering niet gelijkmatig verdeeld is over de jaren (zie paragraaf 4.2), zullen pieken in de vervangingsperioden optreden. Onderstaande grafiek toont de investeringskosten gebaseerd op een technische levensduur van de riolering van 70 jaar, waarbij de investeringen voor de planperiode concreet gemaakt zijn (totaal € 1.870.000, overeenkomend met € 374.000 per jaar).

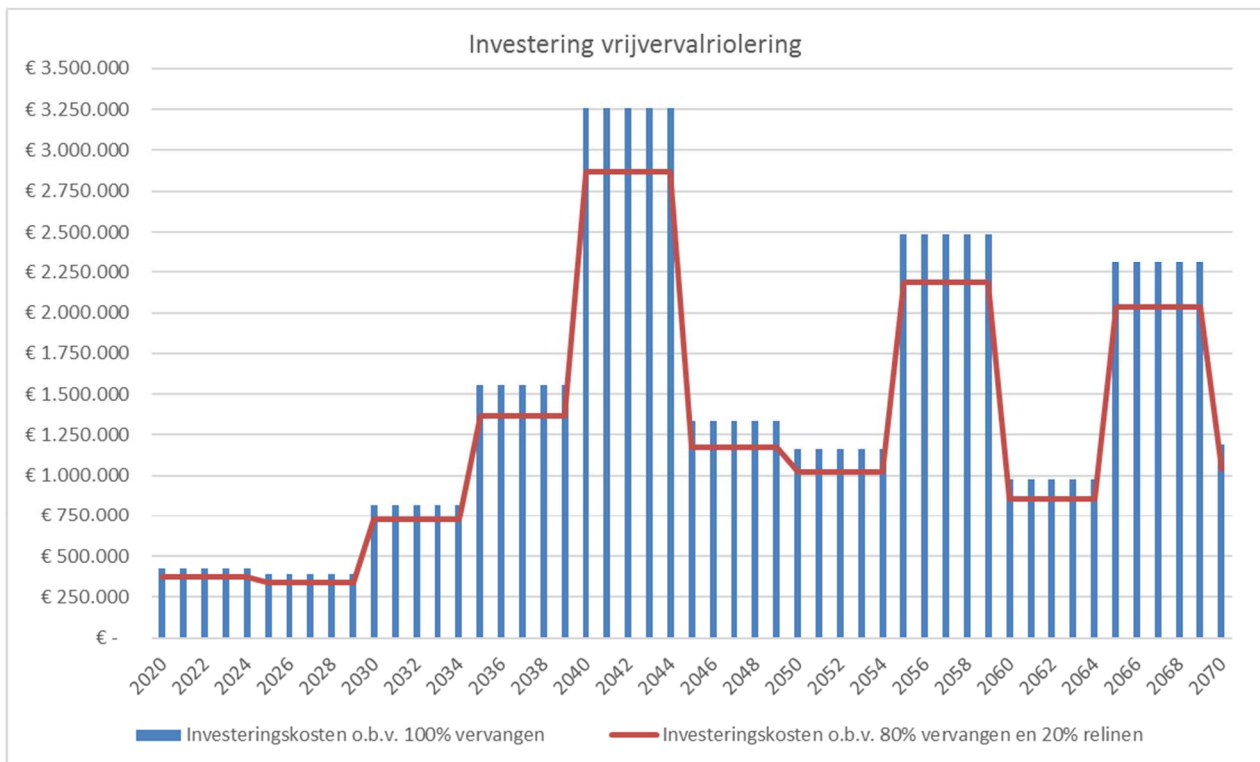
Relining

Relining is een alternatief voor rioolvervanging. Hierbij wordt het riool van binnenuit gerenoveerd middels het aanbrengen van een naaldvilt of glasvezel "kous".

Wanneer er in een straat niet afgekoppeld wordt, kan relining onder voorwaarden mogelijk en doelmatig zijn. Grootschalige opbrekingen en ontgravingen zijn bij relining niet nodig en de overlast voor de omgeving is (mede daardoor) minder ingrijpend en langdurig. Daarnaast zijn de kosten lager dan bij vervanging. Een bijkomende factor is dat er meer buizen vervangen moeten worden die in het grondwater liggen hetgeen kostenverhogend werkt.

Aangezien afkoppeling niet altijd mogelijk en/of doelmatig is, streeft de gemeente Wierden omwille van kosten- en overlastreductie, naar relining van 20% van de riolen, zowel op de korte als op de lange(re) termijn. Met deze relining-ambitie wordt een besparing op de investeringskosten bereikt van 13,5% ten opzichte van 100% vervangen, zie rode lijn in onderstaande grafiek.

In (toekomstige) uitvoeringsprogramma's wordt per project nader gespecificeerd of het riool vervangen of gerelined wordt. In de langjarige (kostendeckings)berekeningen wordt uitgegaan van 20% relining.

5.3.6 Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Om overlast van werkzaamheden voor de omgeving zo veel mogelijk te voorkomen en in ieder geval tot een minimum te beperken, besteedt de gemeente veel aandacht aan goede communicatie richting belanghebbenden. Bij werkzaamheden in de openbare ruimte worden de belanghebbenden vroegtijdig en goed geïnformeerd over de gevolgen hiervan ten aanzien van bereikbaarheid en bedrijfsvoering. Afhankelijk van het project gebeurt dat door de gemeente of door de aannemer die het werk uit gaat voeren.

Tevens wordt rioolvervanging zoveel mogelijk afgestemd met wegwerkzaamheden. Hiermee wordt de overlast (frequentie) voor omwonenden beperkt. Zie ook aspect 6.

Bij reconstructies/herinrichtingsprojecten maakt Wierden gebruik van burgerparticipatie met betrekking tot de bovengrondse inrichting en het vergroten van het bewustzijn ten aanzien van (hemel)water. Tijdens de bijeenkomsten in het kader van participatie wordt ook aandacht besteed aan het beperken van overlast tijdens de uitvoering, bereikbaarheid en tijdelijke maatregelen.

Een ander aspect is dat overlast gereduceerd wordt wanneer riolering gelined wordt in plaats van vervangen. De gemeente maakt bij ieder project de doelmatigheidsafweging of de riolering vervangen of gelined wordt. Naast kosten (relining is doorgaans goedkoper), spelen aspecten als de aanleg van gescheiden riolering (afkoppeling), de staat van de verharding, bovengrondse inrichting (toegankelijkheid, wenselijkheid van wegafsluitingen), ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen) en uiteraard het type ingrijpmaatstaf (verzakkingen, breuk/instorting) een rol. De gemeente kiest voor relining indien dat effectief wordt geacht.

5.4 Uitvoeringsprogramma afvalwaterzorgplicht

Nr.	Omschrijving maatregel	Jaar uitvoering	Kosten per jaar	Wijze bekostiging
Afvalwaterzorgplicht				
A1	Rioolvervangings- en reliningprogramma 2020-2024	2020-2024	€ 374.000	Investering
A2	Drukriolering vervangen (na 2040)	-	-	Investering
A3	Pompen en gemalen bouwkundige vervangingen en	2020-2024	€ 66.500	Investering
A4	Pompen en gemalen elektromechanische vervangingen	2020-2024	€ 140.200	Investering
A5	Onderzoek niet aangesloten percelen inclusief doelmatigheidsafweging	2022-2023	€ 7.500 (2x)	Exploitatie
A6	Herzien rioolgerelateerde verordening(en), wo. eenmalig	2020	-	Exploitatie, interne uren
A7	Actualiseren Basisrioleringsplan / KAS	2022-2023	€ 30.000	Exploitatie
A8	Actualiseren rioolbeheerplan	2024	€ 10.000	Exploitatie
A9	Onderzoek foutaansluitingen op de riolering	2020-2024	€ 2.500 (5x)	Exploitatie
A10	Onderzoek eigen stroomvoorziening drukrioolunits	2022	€ 6.000	Exploitatie, eenmalig
A11	Tussenevaluatie Watertakenplan	2022	€ 6.000	Exploitatie, eenmalig
A12	Jaarlijkse financiële verantwoording	2020-2024	-	Exploitatie, interne uren
A13	Actualiseren prognosebladen Hoge Hexel	2021	-	Exploitatie, onderdeel van <i>Onderzoek en maatregelen onvoorzien</i>

6 Hemelwaterzorgplicht

6.1 Inleiding zorgplicht hemelwater

De gemeente is verantwoordelijk voor inzameling van afstromend hemelwater van percelen waarvan de eigenaren niet zelf kunnen voorzien in afvoer naar oppervlaktewater of bodem. Als de gemeente hemelwater inzamelt, is ze ook verantwoordelijk voor de verdere omgang, inclusief de lozing op oppervlaktewater of in de bodem. Zij kan het zowel gescheiden van als gemengd met afvalwater inzamelen. De gekozen route bepaalt de betrokkenheid van de waterbeheerder. Het waterschap kan betrokken zijn als beheerder van de ontvangende zuivering of van het ontvangende oppervlaktewater, soms van beide.

6.1.1 Voorsorteren op de Omgevingswet

Zorgplicht hemelwater in Omgevingsvisie (artikel 2.16, lid 1a-1 Ow)

Hemelwater niet inzamelen tenzij, ...

Het algemene uitgangspunt dat de gemeente hanteert, is dat gebouwen en percelen geen hemelwater lozen op de gemeentelijke riolering, tenzij dit in het belang van de leefbaarheid of volksgezondheid noodzakelijk is. Dat geldt naast de private percelen ook voor gebouwen en percelen van de gemeente zelf. Hieronder wordt voor bestaande bouw, nieuwbouw en buitengebied beschreven hoe de gemeente invulling wil geven aan de zorgplicht hemelwater.

Bestaande bouw

Voor bestaande gebouwen en percelen geldt dat de gemeenten het hemelwater, als zij dat op het moment van het vaststellen van de omgevingsvisie al doet, blijft inzamelen en transporteren naar een zuiveringstechnisch werk (RWZI, bij gemengde riolering), het oppervlaktewater of in de bodem (bij gescheiden riolering). Het gescheiden aanleveren van te lozen regenwater en afvalwater op het gemeentelijk rioolstelsel en het verwerken van overtollig regenwater op het eigen perceel wordt door de gemeente en het waterschap gestimuleerd.

Bij knelpunten met betrekking tot wateroverlast en bij rioolvervangingsprojecten waarbij gemengde riolering wordt vervangen door een gescheiden riolering kan de gemeente het lozen van hemelwater op het vuilwater of gemengde riool verbieden.

Goed voorbeeld doet volgen

Gemeente Wierden wil bedrijven en haar inwoners stimuleren/uitdagen om het hemelwater binnen het eigen perceel vast te houden, tijdelijk te bergen en/of te infiltreren.

In de planperiode koppelt Wierden het dakoppervlak van haar eigen gebouwen af op het moment dat er renovatiewerkzaamheden plaatsvinden.

Met de gemeentelijke afkoppeling is in de planperiode een totale investering gemoeid van € 20.000 (**maatregel H1**).

Voor de stimuleringsmaatregelen voor bedrijven en inwoners wordt gedurende de planperiode een budget van € 20.000 per jaar gereserveerd (**maatregel H2**).

(Ver)nieuwbouw

Uitgangspunt is dat de gemeente bij nieuwbouwsituaties in principe geen regenwater inzamelt. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt het regenwater bij nieuwbouw zelf binnen de perceelgrens, tenzij dat technisch onmogelijk is. Voor de uitgangspunten en randvoorwaarden wordt verwezen naar paragraaf 6.3.1.

In 2020 past de gemeente de “Aansluitverordening riolering” aan op basis van de ambitie uit het Watertakenplan.

Buitengebied

In het buitengebied zamelt de gemeente geen regenwater in. Dit geldt zowel voor bestaande bouw als (ver)nieuwbouw. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt zijn regenwater zelf op het eigen terrein of voert het in overleg met het waterschap af naar het oppervlaktewater.’

(Bron: Bouwsteen zorgplichten Twents Waternet, Ambient d.d. 20 november 2018)

6.2 Visie en kernwaarden hemelwater

Wierden staat voor een toekomstbestendige waterketen. Voor de **hemelwartertaak** betreft het een doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater (rekening houdend met klimaatverandering), dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen.

De gemeente Wierden verwacht van haar inwoners dat zij daar ook hun steentje aan bijdragen. De gemeente faciliteert, stimuleert en geeft het goede voorbeeld. Mede op basis van de consultatie van inwoners wordt (vooralsnog) niet ingezet op het verplichten van particuliere afkoppeling in bestaande situaties (middels een hemelwaterverordening en gebiedsaanwijzing). Ook wordt geen subsidieverordening voorgesteld. Argumenten daarvoor zijn de doelmatigheidsafweging en personele capaciteit (onder andere voor registratie, toezicht en handhaving).

Water draagt bij aan een gezonde, mooie, veilige en bereikbare leefomgeving. Het klimaat verandert, de intensiteit van buien neemt toe en er zijn langere perioden van droogte. De gemeente wil hierop inspelen maar ziet het ook als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle perceel eigenaren binnen haar grondgebied om de effecten van klimaatverandering te beperken. De gemeente wil hierin het voortouw nemen door de fysieke leefomgeving hier stapsgewijs op aan te passen (klimaatadaptie). De gemeente Wierden informeert, ondersteunt en stimuleert haar inwoners om maatregelen te nemen. De inrichting van de openbare ruimte moet bijdragen aan het voorkomen van wateroverlast, droogte en hittestress. Meekoppelen bij reconstructies en bij in- en uitbreidingslocaties ziet de gemeente als een mooie kans.

Bescherming:

Enerzijds de bescherming van de volksgezondheid (voorkomen dat verdund rioolwater woningen en bedrijven instroomt en beperken langdurige water op straat), anderzijds het beschermen tegen schade als gevolg van wateroverlast. Door middel van:

- Doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater (2)
- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Beleving:

Beleving van hemelwater kan goed gecombineerd worden met het zichtbaar leiden van hemelwater naar locaties waar het vastgehouden, geborgen en/of geïnfiltreerd kan worden (en niet tot overlast leidt) en het combineren van waterberging met groen (wadi's). Dit realiseert de gemeente Wierden met name door:

- Doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater (2)

Projectgerelateerd

- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Bewustwording:

Bewustwording van de consequenties van handelen. Wierden sluit zich aan bij regionale en landelijke campagnes om bewustwording te vergroten en positief gedrag ten aanzien van het tegengaan van wateroverlast te stimuleren. Dit betreft onder andere het voorlichten over en stimuleren en belonen van afkoppeling van verhard oppervlak, inclusief het 'onttegenen' (verwijderen van herhardingen) van tuinen. Maar ook voorlichting over klimaatadaptief bouwen. Bijbehorende aspecten:

- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Bundeling:

Bundeling van krachten en capaciteit is belangrijk. Vooral voor meer generieke aspecten, communicatie en nieuwe ontwikkelingen (innovatie, wetswijzigingen) werkt Wierden samen binnen Twents Waternet. Daarnaast wordt samengewerkt met waterschap Vechtstromen en gebruik gemaakt van best practices van andere gemeenten. Bijbehorend aspect:

- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

Samenvattend komen de 4 B's samen in de vijftal aspecten (zie ook bijlage 7).

- Doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater (2)
- Voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)
- Minimale overlast voor de omgeving (5)
- Effectief rioleringsbeheer (6)
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (nieuw) (8)

6.3 Strategie en programma

6.3.1 Doelmatig omgaan met de inzameling van hemelwater (2)

Het algemene uitgangspunt dat de gemeente Wierden hanteert, is dat gebouwen en percelen geen hemelwater lozen op de gemeentelijke riolering, tenzij dit in het belang van de leefbaarheid of volksgezondheid noodzakelijk is, zie hoofdstuk 6.1.

Bestaande bouw waarvan de gemeente het hemelwater reeds inzamelt mogen het hemelwater af blijven voeren zolang er geen wijzigingen aan het gemeentelijk rioleringsstelsel plaatsvinden. In het geval dat de gemengde riolering vervangen wordt door een gescheiden stelsel, wordt van de perceeleigenaar verlangd dat zij meewerkt aan de afkoppeling en het gescheiden aanleveren van vuilwater en schoonwaterstromen.

Bij knelpunten met betrekking tot wateroverlast en bij rioolvervangingsprojecten waarbij gemengde riolering wordt vervangen door een gescheiden riolering kan de gemeente het lozen van hemelwater op het vuilwater of gemengde riool verbieden. Hiertoe dient een hemelwaterverordening (inclusief gebiedsaanwijzing) vastgesteld te worden. Wierden zet vooralsnog in op communicatie, stimuleren en afkoppeling op basis van vrijwilligheid, maar houdt de mogelijkheid open in de (nabije) toekomst een hemelwaterverordening op te stellen.

(Ver)nieuwbouw

Bij nieuwbouwsituaties zamelt de gemeente geen regenwater in. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt het regenwater zelf binnen de perceelgrens, tenzij dat technisch onmogelijk is.

Hemelwater wordt gescheiden van afvalwater en zoveel mogelijk op eigen terrein geïnfiltreerd. Indien dit niet mogelijk is, wordt het afgevoerd naar infiltratievoorzieningen of oppervlaktewater (conform de trits 'vasthouden-bergen-afvoeren').

In volgorde van voorkeur, combinaties zijn mogelijk:

1. Buizenstelsel voor droogweerafvoer, hemelwater infiltreren op eigen grond en/of afvoeren en opvangen via openbaar terrein (goten, greppels, wadi's). Bij afkoppelen bij voorkeur het hemelwater zichtbaar afvoeren.
2. Gescheiden systeem met centrale infiltratie;
3. Verbeterd gescheiden systeem met afvoer van 1 mm (= 0,1 poc) regen via droogweerafvoer;
4. Gemengd stelsel (in incidentele gevallen bij kleine inbreidingen).

Hemelwaterberging bij nieuw- en verbouw

Bij nieuwbouw (ook vervangende bouw) wordt altijd gescheiden gerioleerd. De perceelegeenaaar / ontwikkelaar is verantwoordelijk voor de infiltratie of berging van hemelwater op eigen perceel (binnen de ontwikkellocatie). Indien de Watertoets doorlopen moet worden geldt het waterschapsbeleid voor wat betreft de te realiseren waterberging.

Voor andere gevallen bedraagt de bergingseis minimaal 40 mm. Indien dit in de praktijk niet mogelijk blijkt te zijn, kan de gemeente (gedeeltelijk) ontheffing verlenen. De waterberging wordt in zo'n geval elders geregeld en de kosten hiervan komen ten laste van de perceelegeenaaar / ontwikkelaar. Het is belangrijk om de gemeente en het waterschap vroegtijdig in de planvorming te betrekken.

Buitengebied

In het buitengebied zamelt de gemeente geen regenwater in. Dit geldt zowel voor bestaande bouw als (ver)nieuwbouw. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt zijn regenwater zelf op het eigen terrein.

6.3.2 Voorkomen van vuiluitwerp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater (4)

Voorkomen vervuiling hemelwater

Doel is om zoveel mogelijk te voorkomen dat schoon hemelwater onnodig naar de RWZI afgevoerd wordt. Door het hemelwater terug in het milieu te brengen wordt onnodige zuivering voorkomen en verdroging tegengegaan. Hemelwater is in principe schoon genoeg om direct op stedelijk oppervlaktewater te lozen, zie onderstaand kader.

Regenwater: schoon genoeg?

Wanneer is afstromend regenwater van verhardingen schoon genoeg om direct op stedelijk oppervlaktewater te lozen? Deze vraag stond centraal tijdens het door STOWA, RIONED, Almere en Zuiderzeeland georganiseerd symposium over de kwaliteit van regenwater. Recente uitgebreide metingen aan hemelwater (voordat neerslag de grond raakt) tonen aan dat de kwaliteit beter is dan uit eerdere onderzoeken is gebleken. Enkele conclusies die zijn gepresenteerd:

- In het algemeen wordt in Nederland de laatste jaren minder zwaar getild aan zware metalen (Zn, Cu, Pb etc.) in afstromend regenwater dat op stedelijk water wordt geloosd. Over het algemeen blijven de concentraties in de bagger nog binnen MTR-waarden.
- Nutriënten (P&N) hebben een veel grotere negatieve impact op de waterkwaliteit van stedelijk water. Afstromend regenwater heeft hierin echter slechts een klein aandeel in de totale nutriëntenbelasting
- Afstromend regenwater wordt niet meer per definitie als 'vuil' gezien.
- Afstromend regenwater geeft kansen om stedelijk water te vervensen en in kwaliteit te verbeteren.
- Afstromend regenwater is schoon genoeg indien 1) het schoner is dan het ontvangende oppervlaktewater en indien 2) het schoner is dan het effluent van de RWZI. Dit heeft met name betrekking op de nutriënten en blijkt in de praktijk vaak het geval te zijn.
- Indien in gescheiden en verbeterd gescheiden rioelstelsels geen futaansluitingen van afvalwater (DWA) op regenwaterriolen aanwezig zijn, dan kan al het regenwater op stedelijk water geloosd worden, mits aan de twee bovenstaande voorwaarden wordt voldaan.

Het verwerken van overtollig regenwater **door particulieren** op het eigen perceel wordt door de gemeente en het waterschap gestimuleerd middels communicatie (**maatregel H3**), burgerparticipatie in projecten en een reservering voor particuliere initiatieven (**maatregel H2**).

Bij iedere rioolvervangingsopgave weegt de gemeente Wierden af of het doelmatig is om de gemengde riolering te vervangen door een gescheiden stelsel. Uitgangspunt is dat dit in 50% van de rioolvervangingsprojecten het geval is.

Ondanks dat hemelwater in principe schoon genoeg is om onbehandeld te lozen, beoordeelt de gemeente Wierden bij afkoppeliniciatieven of de verwachte kwaliteit van het afstomende hemelwater voldoende is. Bij twijfel kan een extra voorziening (bijvoorbeeld bodempassage) voorgeschreven worden. Dit wordt in overleg met waterschap Vechtstromen (en Vitens, afhankelijk van de ligging) bepaald.

6.3.3 Minimale overlast voor de omgeving (5)

Gezien de klimaatverandering is het nu zaak om hierop te anticiperen middels het treffen van klimaatadaptieve maatregelen. Aangezien de vervangingscyclus lang is (tot 70 jaar), dient deze benadering (ook nu) in iedere ingreep in de openbare ruimte meegenomen te worden.

Definitie wateroverlast

*De gemeente Wierden spreekt van **regen- en/of afvalwateroverlast** indien:*

- Puur afvalwater (als gevolg van een storing of calamiteit) op straat staat en/of huizen of gebouwen instroomt.
- Afvalwater afkomstig uit een gemengd rioelstelsel langer dan **4 uur** op straat staat én dit stinkt en /of er toiletpapier en andere (visueel waar te nemen) verontreinigingen in aanwezig zijn (volksgezondheidsrisico).
- Water via de straat huizen of gebouwen instroomt.
- Afvalwater overloopt uit toiletten op begane grond niveau.
- Water verkeersaders en doorgaande (ontsluitings)wegen gedurende meer dan **2 uur** blokkeert.
- Water langer dan **4 uur** hinder oplevert voor het verkeer (gemotoriseerd, fietsers en voetgangers).
- (Afval)water langer dan **4 uur** in een tuin staat en dit water afkomstig is uit het rioleringsstelsel.

Naast **overlast** kan er sprake zijn van **waterhinder**. Voorbeelden van hinder zijn: water tussen de trottoirbanden (dat slechts in beperkte mate stinkt en/of geen of in beperkte mate verontreinigingen achterlaat), ondergelopen achterpaden of tuinen. Dit kan overlast worden wanneer de hinder meerdere uren aanhoudt en/of meerdere keren optreedt.

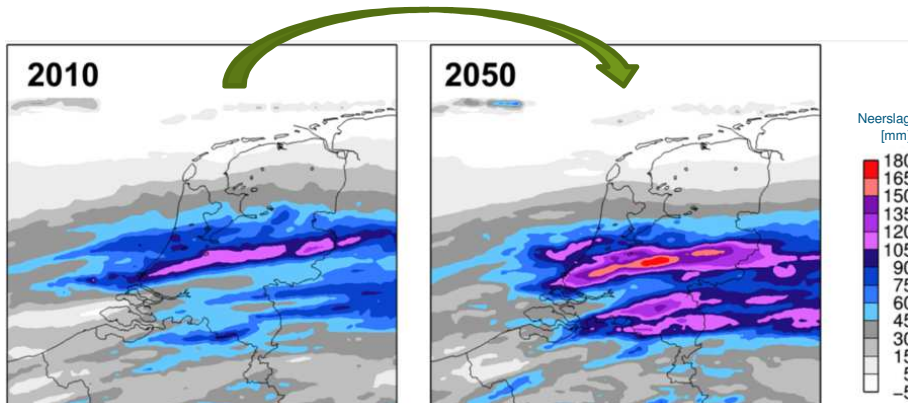
Uit de gesprekken met inwoners van de gemeente blijkt dat water op straat (waterhinder) wordt ervaren als vervelend, maar niet problematisch zolang het niet tot schade leidt.

De gemeente heeft de ambitie om wateroverlast nu en in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen. Hiervoor worden maatregelen genomen mits deze kosteneffectief en doelmatig zijn. Conform het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is het doel van de gemeente in 2050 een robuuste en klimaatadaptieve inrichting te realiseren.

Aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering

Als gevolg van de klimaatverandering krijgen we steeds vaker te maken met droogte, hitte, wateroverlast en veranderingen in biodiversiteit. Een klimaatbestendige inrichting van de kernen Wierden, Hoge Hexel, Enter en het buitengebied houdt rekening met die gevolgen. Bij ontwikkelingen worden kansen benut indien die zich voordoen ten aanzien van het vasthouden van water en het terugbrengen van water in het stedelijke gebied. Ook groenzones en bomen dragen hieraan bij (geluiddemping, verkoeling en zij houden water vast). Neerslagpieken zullen vaker voorkomen en ook extremer zijn; wellicht nog extremer dan de bui die op 26 augustus 2010 een deel van Nederland getroffen heeft (zie de figuren op pagina 35, bron Stichting RIONED, H. van Luijtelaar).

Projectgerelateerd

Voorspellingen van het Harmonie weermodel voor de extreme gebeurtenis op 26 augustus 2010 en volgens de ontwikkeling van het klimaat bij 2 graden opwarming voor het jaar 2050 (+30%, links een piek van 130 mm, rechts bedraagt de piek 170 mm)

Om wateroverlast nu en in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen (de **ambitie**) wordt aangesloten bij de landelijke ontwikkelingen rondom het Deltaprogramma Klimaatadaptatie (DPRA). Dit programma gaat uit van de trits: *Willen, Weten en Werken*. Binnen het programma wordt kennis ontwikkeld over de gevolgen van de klimaatverandering en over mogelijke adaptatiestrategieën. Daarnaast worden adviezen gegeven en afspraken gemaakt over hoe de Nederlandse overheden omgaan met de klimaatverandering.

Ruimtelijke adaptatie start met het in beeld brengen van de kwetsbaarheden voor de vier thema's: wateroverlast, hitte, droogte en overstroming. Voor het in beeld brengen van de kwetsbaarheden op deze vier thema's kunnen zogenaamde klimaatstresstesten gebruikt worden. Dit kan gezamenlijk in één onderzoek gebeuren of per thema. Het DPRA maakt hierbij onderscheid tussen een 'stresstest light' en een 'stresstest'. De stresstest light brengt de kwetsbaarheid van een gebied op hoofdlijnen in beeld. De stresstest is bedoeld om met een modelinstrumentarium de mogelijke kwetsbaarheden van een gebied tot in detail te verkennen en eventuele maatregelen te bepalen.

Het uitvoeren van een stresstest (light) geldt als een invulling van de actie 'alle overheden hebben uiterlijk eind 2019 een stresstest uitgevoerd', zoals benoemd in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Wierden voert deze brede stresstest in samenwerking met Twents Waternet uit.

Mede naar aanleiding van de droge zomer van 2018 krijgt ook het aspect droogte hierin voldoende aandacht.

Wierden heeft reeds een hemelwaterstresstest laten uitvoeren (zie onderstaand kader). Met behulp van de hemelwaterstresstest kan grip worden gekregen op de vraag wat de impact van extreme neerslag is op de rioolstelsels van de gemeente. Of deze impact reden is om maatregelen te nemen is een risicoafweging maar hangt ook af van kansen in de ruimtelijke ordening en ambities op andere (klimaat) vlakken.

In de hemelwaterstresstest Wierden zijn verschillende situaties en neerslaggebeurtenissen bekeken om inzicht te krijgen in het functioneren van de rioolstelsels bij extreme neerslag.

In kaart is onder andere gebracht:

- De impact van circa 20 mm neerslag in 1 uur die theoretisch eens in de 2 jaar voorkomt (RIONED Bui 08)
- De impact van circa 30 mm neerslag in 1 uur die theoretisch eens in de 5 jaar voorkomt (RIONED Bui 09)
- De impact van RIONED circa 40 mm neerslag in 1 uur, Bui 09+30% in verband met klimaatverandering
- De impact van RIONED circa 40 mm neerslag in 1 uur, Bui 09+30% waarbij het stelsel ana het begin van de bui al vol water staat (voorvulling van het stelsel)

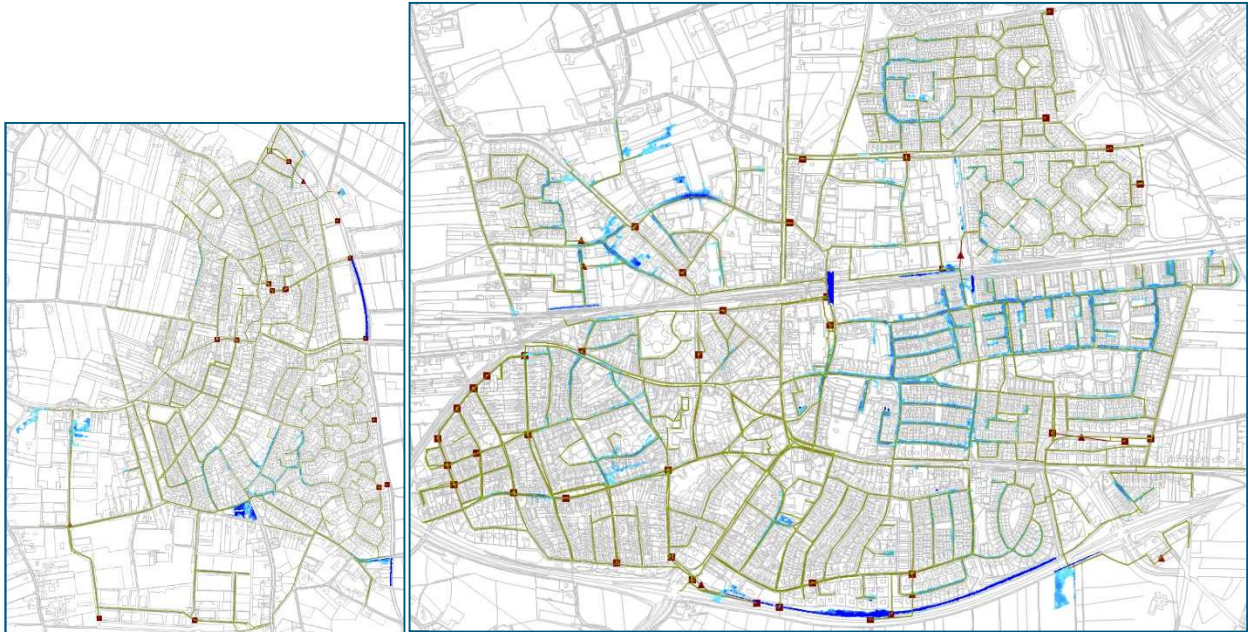
De uitgevoerde stresstest is vergelijkbaar met de 'stresstest light' waarvoor inmiddels landelijke richtlijnen bepaald zijn (juli 2018).

In Twents Waternet verband is omwille van eenduidigheid afgesproken om per gemeente (individueel) de effecten van nog extremere buien door te rekenen (te weten buien die theoretisch eens in de 100, 250 en 1000 jaar optreden). Deze exercitie zal nog in de zomer/najaar van 2019 uitgevoerd worden.

Met het doorrekenen van bovenstaande extreme buien voldoet Wierden aan de doelstelling.

Projectgerelateerd

Uit de reeds uitgevoerde hemelwaterstresstest blijkt dat de rioleringsstelsels binnen de gemeente Wierden over het geheel beschouwd goed functioneren. Er zijn locaties aan het licht gekomen die bovengemiddeld gevoelig zijn voor wateroverlast bij zwaardere buien dan de norm-bui. Onderstaande figuren tonen (in het blauw) de theoretische water op straatlocaties bij een bui 09+30% waarbij het stelsel voorafgaand aan de bui voorgevuld is¹⁴.

Water op straat bij bui 09+30% en voorvulling stelstel (Hoge Hexel ontbreekt omdat daar geen water op straat berekend wordt)

Tijdens de planperiode wordt ook de interactie met oppervlaktewater beschouwd. Hoge oppervlaktewaterstanden kunnen tijdens extreme neerslag leiden tot retourstroming naar de riolering en extra opstuwning, hetgeen het risico op wateroverlast kan vergroten.

Ingrepen om de kans op wateroverlast te reduceren zijn:

- Stoepranden en straatpeilverlaging toepassen (bergen op straat om afstroming naar woningen te voorkomen);
- Waterberging in de openbare ruimte (groenvoorzieningen en speelplaatsen gebruiken voor buffering van water bij hevige neerslag);
- Ondergrondse regenwaterberging (scheiden waterstromen, infiltreren en/of afvoeren van regenwater);
- Meer open water (berging- en afvoercapaciteit van oppervlaktewater vergroten, waardoor regenwater beter af kan stromen);
- Gebouwen beschermen tegen water (om laaggelegen ruimten droog te houden kunnen o.a. drempels worden verhoogd);
- Het vergroten van de riolering (meer berging en betere afvoer).

De gemeente richt zich bij het voorkómen van wateroverlast op gevoelige locaties c.q. knelpunten uit de stresstest. Uitgangspunt daarbij is dat te treffen maatregelen doelmatig moeten zijn. De komende jaren gaat de gemeente Plan Oost uitvoeren. Bij de herinrichting van de wijk is (hemel)water een belangrijk onderwerp (onder andere afkoppelen en waterberging in wadi's in huidige groenzones). De maatregelen maken onderdeel uit van de post klimaatadaptieve maatregelen, waarvoor in de planperiode jaarlijks een budget van € 50.000 beschikbaar is (**maatregel H6**).

¹⁴ Deze bui is in de huidige situatie vergelijkbaar met een neerslaggebeurtenis die theoretisch eens in de 10 jaar voorkomt.

Op naar een mooi en duurzaam Plan-Oost

Samen met de inwoners wil de gemeente aan de slag om van Plan Oost een duurzame wijk te maken. We willen samen zorgen voor minder wateroverlast bij hevige buien, meer blauw en groen in de buurt en meer energiebesparing. Laat u adviseren door de wooncoaches uit uw buurt, schrijf u in voor een gratis warmtescan van uw woning of denk mee over groene oplossingen in uw straat. Samen gaan we op weg naar een mooie en duurzame wijk!

Bron: website gemeente Wierden

De Van Kregtentunnel kan bij hevige neerslag onder water komen te staan. Dit blijkt zowel uit de modelberekeningen als uit de praktijkervaringen, zoals onderstaand te zien (NOS Journaal 21 juli 2016). Aangezien het een ontsluitingsweg (onderdoorgang spoorlijn) betreft en het aantal kruisingen met het spoor beperkt is, wordt deze locatie gezien als risicolocatie. De gemeente heeft € 75.000 gereserveerd om binnen de planperiode maatregelen te treffen om de kans op wateroverlast bij de tunnel te reduceren (**maatregel H7**).

Wateroverlast Van Kregtentunnel 21 juli 2016

Voor maatregelen op (middel)lange termijn wordt in de komende planperiode, parallel aan het landelijke proces, het klimaatadaptatieproces voortgezet. Dit om te voorkomen dat er meekoppelkansen gemist worden. Ook wordt de dialoog georganiseerd tussen de verschillende stakeholders bij de gemeente en waterschap Vechtstromen. In die dialoog zal aan de hand van de geproduceerde tekeningen en kaarten een nader beeld gevormd worden over de kwetsbaarheid van de gemeente voor extreme neerslag in combinatie met bestaande oppervlaktewaterstanden en de gevolgen van maatregelen voor het ontvangend oppervlaktewater (koppeling watersysteem).

Wierden zet in de komende jaren in op verdergaande afkoppeling van verhard oppervlak bij rioolvervangings met als doel wateroverlast ook bij zwaardere buien zo veel mogelijk te beperken en verdroging te reduceren. De focus ligt daarbij op gebieden die bovengemiddeld gevoelig zijn (gebleken). Binnen de planperiode wordt hiervoor een budget geraamd van € 64.000 per jaar (uitgaande van afkoppeling in 50% van de rioolvervangingsprojecten). Na de planperiode tot 2050 wordt (op basis van de huidige inzichten) indicatief een totale investering van ruim € 5,1 miljoen geraamd (**maatregel H4**).

De gemeente investeert in het anticiperen op zwaardere buien, maar verlangt daarbij ook participatie van haar inwoners; iedereen kan immers zijn of haar 'steentje' bijdragen. De gemeente is van mening dat dit een gezamenlijke taak is en streeft er naar dat gelijktijdig met de afkoppeling van openbaar gebied ook (deels) particuliere verharding afgekoppeld wordt. Deze afkoppeling van de voorzijde van de woningen (straatzijde) gebeurt in opdracht en op kosten van de gemeente (verdisconteerd in de investeringsbudgetten voor afkoppeling).

Robuust hemelwatersysteem

Een robuust hemelwatersysteem (inclusief infiltratievoorzieningen) is nu en in de toekomst in staat om voldoende hemelwater te bergen en/of af te voeren om wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen. Daarnaast spelen echter ook aspecten als:

- Eenvoudig beheer en onderhoud.
- Robuustheid systeem tegen faalmechanismen zoals het instorten van een leiding.
- Duurzaamheid qua milieudoelstellingen (CO₂ footprint, waterkwaliteit).

De gemeente is van mening dat duurzaam afkoppelen van hemelwater van het gemengde riool waar dit doelmatig is dé route is naar een robuust hemelwatersysteem. Eerder is aangegeven dat de gemeente meer dan 30% van het verhard oppervlak niet aangesloten is op gemengde riolering. De gemeente zet ook de komende planperiode in op doelmatige afkoppeling van verhard oppervlak met als belangrijkste doel het verminderen van waterhinder en –overlast tijdens zware neerslag op gevoelige locaties.

Afkoppelen is daarbij geen doel op zich. Per situatie kan op basis van alternatieve overwegingen (doelmatigheid, lokale (grond)waterkwaliteit) worden besloten om niet af te koppelen.

In de planperiode wordt voor de kernen een hemelwaterstructuurplan opgesteld. In dit plan wordt weergegeven hoe op termijn met het vrijkomende hemelwater omgegaan wordt; van welke gebieden wordt het water vastgehouden, geborgen of afgevoerd (en waar naartoe) en wat de consequenties zijn voor bijvoorbeeld op het ontvangende oppervlaktewater (capaciteit) en ten aanzien van de dimensionering van (hoofd)hemelwaterstructuren (**Maatregel H5**). Dit vormt de basis voor de hemelwatervisie in het kader van de Omgevingsvisie.

Zichtbaar maken van water

Daar waar mogelijk kiest de gemeente voor het zichtbaar maken van water. Dit vergroot het bewustzijn van de inwoners (waar gaat het water naartoe), eventuele verontreinigingen komen vroegtijdig aan het licht en water in de stad kan bijdragen aan het tegengaan van hittestress.

6.3.4 Effectief rioleringsbeheer (6)

De aanwezige regenwatervoorzieningen moeten naar behoren (blijven) functioneren. Daarvoor is een goed onderhoudsregime nodig. In het Rioolbeheerplan zijn de beheerfrequenties van de verschillende onderdelen van het stelsel opgenomen. Met betrekking tot de hemelwaterzorgtaak betreft het met name het frequent maaien en onderhouden van wadi's om de infiltratiecapaciteit te waarborgen.

Maar ook het waarborgen van de instroming van hemelwater naar de riolering:

Instroming hemelwater

Instroming in riolen van hemelwater afkomstig van straten en wegen via kolken en goten moet ongehinderd plaatsvinden. Hiertoe wordt periodiek onderhoud uitgevoerd aan de kolken (kolkenzuigen) en straten en goten (vegen, borstelen). Wierden rekent het kolkenonderhoud en een deel van de straatveegkosten en onkruidbestrijding toe aan het taakveld riolering.

Wadi's worden intensiever onderhouden dan andere groenzones. Gezien de functie van de wadi als (tijdelijke) waterberging en infiltratievoorziening worden de aanvullende onderhoudskosten vanuit het taakveld riolering bekostigd.

6.3.5 Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

De gemeente Wierden heeft haar inwoners op twee momenten gevraagd naar haar mening en ideeën over (de gevolgen van) klimaatverandering en wie verantwoordelijk is voor het treffen van adaptieve maatregelen. Tevens is de germeenteraad in januari 2018 en in maart 2019 geïnformeerd over klimaatverandering en is haar mening gevraagd.

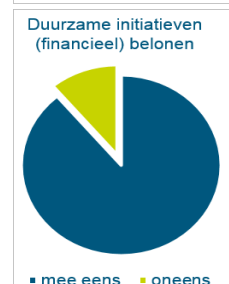
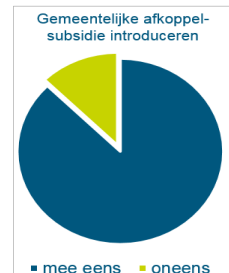
Projectgerelateerd

Waterbewustzijn

Uit de enquête van eind 2017 volgt dat een aanzienlijk deel van de inwoners van Wierden wel eens te maken heeft gehad met wateroverlast, dat het aandeel in Wierden hoger is dan in de overige kernen, en dat er in een beperkt aantal gevallen ook sprake is van *water* in huis (volgelopen kelders en/of kruipruimtes). Er is sprake van een relatief groot bewustzijn ten aanzien van klimaatverandering, waarbij een meerderheid van de respondenten zich zorgen maakt over de gevolgen (een meerderheid verwacht hier last van te ondervinden).

Uit de enquête die in het najaar van 2018 tijdens het Wijkzaam festival afgenomen is blijkt het volgende:

- Een ruime meerderheid is van mening dat de gemeente Wierden moet overwegen om inwoners en bedrijven die duurzaam omgaan met water financieel te belonen (bv. lagere rioolheffing).
- Een ruime meerderheid is van mening dat de gemeente Wierden geen verordening op moet stellen die inwoners kan verplichten om regenwater af te koppelen en te verwerken op eigen terrein.
- Een ruime meerderheid is van mening dat de gemeente Wierden inwoners en bedrijven financieel moet stimuleren om regenwater af te koppelen en te verwerken op eigen terrein (bv. door een subsidie).
- Een ruime meerderheid is van mening dat de gemeente Wierden budget beschikbaar moet stellen voor bewonersinitiatieven die bijdragen aan het voorkomen van wateroverlast in de wijk.
- Een ruime meerderheid is van mening dat het treffen van maatregelen om wateroverlast tegen te gaan een taak van de gemeente, inwoner en ondernemers samen is:

Bovenstaande aandachtspunten zijn vertaald naar en opgenomen in voorliggend plan. De gemeente Wierden zet de komende planperiode in op communicatie met bedrijven en inwoners (**maatregel H3**). Doelstelling van het communicatieplan is een bijdrage leveren aan het creëren en/of versterken van waterbewustzijn van inwoners van de gemeente. Deze doelstelling is vertaald naar drie concrete doelstellingen:

1. Communicatie moet leiden tot het vergroten van kennis en inzicht bij inwoners over het veranderende klimaat, ingestoken vanuit de consequenties en persoonlijke relevantie.
2. Communicatie moet leiden tot het bevorderen van een waterbewuste houding bij inwoners: realiseren van een reële houding en verwachting ten aanzien van de risico's van klimaatverandering met begrip en draagvlak voor een eigen verantwoordelijkheid in preventie (waaronder op eigen initiatief duurzame maatregelen treffen (reduceren 'verstening') en meewerken aan afkoppeling).
3. Communicatie moet aanzetten tot (water)bewust gedrag.

Projectgerelateerd

Communicatiemiddelen

Binnen de planperiode wordt aan de hand van bovengenoemde doelstellingen een passend pakket aan communicatiemiddelen ontwikkeld dat door de gemeente wordt ingezet om het (water)bewustzijn (en participatie) van inwoners te vergroten. Hierbij wordt meegelift bij de uitrol van de strategie van het Twents Waternet.

Eén van de concrete voorbeelden is het opstellen van een folder voor de (nieuwe) bewoners van nieuwbouwwoningen ten aanzien van het omgaan met (hemel)water.

6.4 Uitvoeringsprogramma hemelwaterzorgplicht

Nr.	Omschrijving maatregel	Jaar uitvoering	Kosten per jaar	Wijze bekostiging
Hemelwaterzorgplicht				
H1	Afkoppeling daken gemeentelijke gebouwen	2022 2024	€ 10.000 € 10.000	Investering
H2	Ondersteunen bewonersinitiatieven / klimaatadaptatie	2020-2024	€ 20.000 (5x)	Exploitatie, jaarlijks
H3	Communicatie bewustwording water	2021/2023 2022	€ 5.000 (2x) € 10.000 (1x)	Exploitatie
H4	Afkoppelen bij rioolvervanging (planperiode) Langjarig (periode 2025-2025)	2020-2024 2025-2050	€ 64.000 (5x) € 5,1 mln totaal	Investering Investering (gemiddeld)
H5	Opstellen hemelwaterstructuurplan	2022	€ 20.000	Exploitatie, eenmalig
H6	Klimaatadaptatieve maatregelen (kleinschalig)	2020-2024	€ 50.000 (5x)	Investering
H7	Van Kregtentunnel (water in tunnel oplossen)	2022	€ 75.000	Investering
H8	Uitstroomvoorziening Morslaan optimaliseren	2022	Investering à € 80.000 onderdeel van A1	
H9	Stresstest klimaatadaptatie (periodiek)	2020 2024	€ 10.000 € 10.000	Exploitatie

7 Grondwaterzorgplicht

7.1 Inleiding zorgplicht grondwater

De gemeente is verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen in de openbare ruimte om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstanden voor de aan die grond gegeven bestemming zo veel mogelijk te voorkomen. Althans, voor zover de maatregelen doelmatig zijn en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoren. Vaak zal het gaan om het aanbieden van inzamelvoorzieningen voor overtollig grondwater. Als de gemeente inzamelt, is ze ook verantwoordelijk voor de verdere omgang met het grondwater. Ook is zij aanspreekpunt bij grondwaterproblemen: zij heeft de regie bij het onderzoeken van oorzaken en oplossingen.

7.1.1 Voorsorteren op de Omgevingswet

Zorgplicht grondwater omgevingsvisie (artikel 2.16, lid 1a-2)

Grondwater niet inzamelen, tenzij...

Het algemene uitgangspunt dat de gemeente hanteert, is dat eigenaren van gebouwen en percelen zelf verantwoordelijk zijn voor de verwerking van overtollig grondwater, tenzij dit in het belang van de leefbaarheid of volksgezondheid niet haalbaar en niet doelmatig is. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naar gebiedstypen. Dat geldt dus ook voor de gemeente zelf als gebouw- en perceeleigenaar.

(Bron: Bouwsteen zorgplichten Twents Waternet, Ambient d.d. 20 november 2018)

7.2 Visie en kernwaarden grondwater

Wierden staat voor een toekomstbestendige waterketen. Voor de **grondwatertaak** betreft het in openbaar gebied treffen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken.

Het klimaat verandert. De gemeente Wierden is een sterke plattelandsgemeente met een groot buitengebied. Er wordt op grote schaal grondwater onttrokken ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Daarnaast is het Wierdenseveld een Natura 2000 gebied met natte natuur en ligt er veel agrarische grond in het buitengebied. Verschillende gebieden met allemaal een ander waterbelang. Dit vraagt om een zorgvuldige en integrale benadering van het (grond)waterbeheer. De grondwaterstand is mede afhankelijk van de klimaatverandering. De gemeente Wierden wil de komende jaren de grondwaterstanden in haar gebied online beschikbaar maken voor alle organisaties, inwoners en bedrijven.

Bescherming:

Bescherming omwille van de volksgezondheid en zoveel mogelijk voorkomen en beperken van structurele aan de bestemming gebonden grondwateroverlast. Beschermen van de volksgezondheid heeft zowel betrekking op particuliere eigendommen (schimmelvorming in woningen als gevolg van hoge grondwaterstanden), als de bescherming van de drinkwaterwinningen (rekening houden met mogelijke consequenties van gedrag en/of handelen). Door middel van:

- Invulling geven aan de grondwaterzorgplicht (7);
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8).

Indirect de andere aspecten (zoals opgenomen in hoofdstuk 5 en 6) met betrekking tot inzameling en transport van afval- en hemelwater alsmede voorkomen van vuiluitworp naar bodem-, grond- en oppervlaktewater en effectief rioleringsbeheer.

Beleving:

Beleving van grondwater is met name het niet aantreffen van grondwater in de kruipruimte en/of te hoge grondwaterstanden in de tuin. Bij nieuwbouw kun je grondwateroverlast in de gebruiksfase voorkomen door

Projectgerelateerd

er in een vroeg stadium op te anticiperen. Bij bestaande bouw wordt duidelijkheid geschetst wie welke verantwoordelijkheid heeft en wat je als percee-eigenaar zelf kunt doen:

- Invulling geven aan de grondwaterzorgplicht (7);
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8).

Bewustwording:

Bewustwording van de consequenties van handelen. Wierden sluit zich aan bij regionale initiatieven. Dit betreft onder andere het voorlichten over verantwoordelijkheden met betrekking tot grondwater(overlast) in bestaande situaties. Maar ook voorlichting over klimaatadaptief bouwen en het voorkomen van grondwateroverlast in de toekomst. Daarmee geeft Wierden invulling aan haar waterloketfunctie:

- Invulling geven aan de grondwaterzorgplicht (7);
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8).

Bundeling:

Bundeling van krachten en capaciteit is belangrijk. Vooral voor meer generieke aspecten (ontsluiten grondwatermetingen), communicatie en nieuwe ontwikkelingen werkt Wierden samen binnen Twents Waternet. Daarnaast houdt Wierden rekening met de ligging van een deel van het (stedelijk) gebied in een grondwaterbeschermingsgebied/intrekgebied grondwater. Bijbehorend aspect:

- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8).

Samenvattend komen de 4 B's samen in de tweetal aspecten (zie ook bijlage 7):

- Invulling geven aan de grondwaterzorgplicht (7);
- Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8).

7.3 Strategie en programma

7.3.1 Invulling geven aan de grondwaterzorgplicht (7)

De aanpak van grondwaterproblemen is maatwerk. Grondwaterproblemen kennen vaak meerdere oorzaken en oplossingen die sterk gevals- en gebiedsafhankelijk zijn. Bovendien hebben particulieren, gemeenten, waterschappen en provincies ieder hun verantwoordelijkheden bij het voorkomen en oplossen van problemen met grondwater. Het is daarom niet eenvoudig om te spreken over algemene maatregelen om grondwaterproblemen tegen te gaan.

De verbrede gemeentelijke grondwaterzorgplicht betreft: *het in openbaar gemeentelijk gebied treffen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken.*

Afbakening

Om de noodzaak te bepalen voor het treffen van maatregelen moet een aantal kaders worden vastgesteld. Hiervoor is antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Wat zijn nadelige gevolgen?
- Wat wordt verstaan onder structurele grondwateroverlast?
- Wanneer zijn maatregelen doelmatig?
- Wie is waarvoor verantwoordelijk?

Nadelige gevolgen

Er wordt uitgegaan van nadelige gevolgen voor de bestemming als de grondwaterstand leidt tot:

- Gezondheidsklachten;
- Schade aan gebouwen of infrastructuur;

Projectgerelateerd

- Beperking van het woongenot;
- Substantiële waardedaling van woningen;
- Veel hoger energieverbruik;
- **Of** het niet meer mogelijk zijn van de primaire functie (bijvoorbeeld: als een speelterrein zo drassig is dat er niet meer gespeeld kan worden).

Water in kelders wordt niet gezien als gevolg van een hoge grondwaterstand, maar als gevolg van een niet waterdichte constructie. Water in kruipruimtes kan wel een gevolg zijn van (te) hoge grondwaterstanden, maar ook van (te) diepe kruipruimtes of van de aanwezigheid van kruipruimtes op locaties waar dit niet gewenst is. Dit betekent dat geen maatregelen worden genomen specifiek om water in kelders te voorkomen, maar mogelijk wel maatregelen tegen water in kruipruimtes (indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan).

Structurele grondwateroverlast

Er wordt gesproken van structurele grondwateroverlast als de nadelige gevolgen:

- Wederkerend zijn (tenminste jaarlijks);
- Gedurende langere tijd voorkomen (tenminste 1 maand continu);
- Niet tijdelijk zijn (tenminste 5 jaar);
- **En** stabiel of toenemend zijn.

Doelmatigheid

Maatregelen worden als doelmatig gedefinieerd als:

- Deze effectief zijn (met de maatregelen worden de problemen voorkomen of aanzienlijk beperkt);
- Deze efficiënt zijn (geen alternatieven op de probleemlocatie die goedkoper of effectiever zijn);
- De omvang van de problematiek significant is (≥ 3 percelen of ≥ 1.000 m² per locatie);
- **En** de kosten van de maatregelen in verhouding staan tot de nadelige gevolgen.

Verantwoordelijkheden

In de Wet gemeentelijke watertaken zijn de taken en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheden als volgt verdeeld:

- De perceel eigenaar is verantwoordelijk voor maatregelen op het eigen terrein. Voorbeelden: ontwatering van zijn terrein, de bouwkundige staat van zijn gebouwen;
- De gemeente is verantwoordelijk voor de ontwatering van openbaar terrein. Indien er in het bebouwd gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen van de grondwaterwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming, dan krijgt de gemeente een zorgplicht. Dit betekent dat de gemeente maatregelen moet treffen waarmee de problemen zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt. Deze gemeentelijke zorgplicht geldt alleen als het gaat om maatregelen die doelmatig zijn en niet tot de verantwoordelijkheid van het waterschap of provincie behoren;
- De gemeente draagt zorg voor de eventuele aanleg en onderhoud van de benodigde verzamel- en transportleidingen en de aansluitpunten voor de aan- of afvoer van het particulier terrein;
- Het waterschap is verantwoordelijk voor de aan- en afvoer van water via leggerwatergangen;
- De provincie is verantwoordelijk voor vergunningen voor grondwateronttrekking en infiltratie met het doel dit weer te onttrekken. Dit betreft alleen de onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening, de industriële grondwateronttrekkingen groter dan 150.000 m³ per jaar en koude- en warmteopslag.

Projectgerelateerd

Overige grondwateronttrekkingen vallen onder verantwoordelijkheid van de waterschappen. De provincie is verantwoordelijk voor het innen van de grondwaterheffing.

De gemeente heeft de regie

Geen enkele instantie is [alleen] verantwoordelijk en dus aansprakelijk voor de grondwaterstand. Bij structurele/wederkerende klachten in een wijk over de grondwaterstand maakt de gemeente een analyse van oorzaken, gevolgen en mogelijke maatregelen. De maatregelen bepaalt zij zo veel mogelijk in samenspraak met alle betrokken partijen. Maatregelen voor transport van overtollig grondwater in openbaar gebied komen voor rekening van de gemeente en kan zij bekostigen uit de rioolheffing. De gemeente legt haar grondwaterbeleid vast in het Gemeentelijk Rioleringsplan.

De volgende vier doelen staan centraal bij de invulling van de grondwaterzorgplicht (zie ook bijlage 7):

1. Voorkomen van grondwateroverlast.
2. Beperken van grondwateroverlast.
3. Informeren van inwoners en bedrijven.
4. Kennisontwikkeling.

Onderstaand zijn de doelen uitgewerkt, waarbij voor de verschillende doelen is aangegeven welke strategie wordt gehanteerd om deze doelen te bereiken.

1. Voorkomen van grondwateroverlast

Ter voorkoming van grondwateroverlast streeft de gemeente naar het volgende: bij nieuwe ontwikkelingen, nieuwe aan de grond gegeven functies of herontwikkeling en verandering van de aan de grond gegeven functies wordt voldaan aan de ontwateringsdiepten uit onderstaande tabel. De ontwateringsdiepte is het verschil in hoogte tussen het maaiveld en de maximaal optredende grondwaterstand.

Tabel 1 Ontwateringsdiepten in relatie tot gebruik (overschrijdingscriterium is maximaal 14 dagen per jaar)

Type	Ontwateringsdiepte
Woningen met kruipruimte	0,8 m beneden maaiveld = 1 m onder vloerpeil
Woningen zonder kruipruimte	0,3 m beneden maaiveld = 0,5 m onder vloerpeil
Tuinen en openbare groenvoorzieningen	0,5 m beneden maaiveld
Wegen	0,7 m beneden kruin weg
Leidingstroken	0,7 m beneden maaiveld

Uitgangspunten:

- vloerpeil ligt minimaal 20 cm boven de kruin van de weg;¹⁵
- maaiveld is gelijk aan de kruin van de weg.

Indien niet aan de ontwateringsdiepte wordt voldaan heeft de gemeente de volgende voorkeursvolgorde voor maatregelen: 1. kruipruimteloos bouwen, 2. ophogen bouwgrond, 3. aanbrengen extra open water, 4. drainage met nieuw te graven open waterlopen.

¹⁵ Bij voorkeur meer in verband met klimaatverandering; vloerpeil dusdanig hoog aanleggen dat er bij extreme buien geen water in het gebouw komt.

Bij ontwikkelingen waarbij een exploitatieovereenkomst tussen gemeente en ontwikkelaar wordt gesloten, worden de uitgangspunten voor het voorkomen van grondwateroverlast vastgelegd.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen toetst de gemeente het plan en adviseert over het voorkomen van grondwateroverlast.

In het bestemmingsplan kan de gemeente het bouwpeil opnemen in de bouwregels. Hieraan wordt de omgevingsvergunning getoetst. De daadwerkelijke aanleghoogte valt onder de verantwoordelijkheid van de eigenaar/ontwikkelaar.

2. Beperken van grondwateroverlast

Indien alle criteria voor 'Structurele grondwateroverlast' van toepassing zijn zal de gemeente onderzoeken welke doelmatige maatregelen getroffen kunnen worden en deze uitvoeren. Dit geldt ook als de structurele problemen zich op particulier terrein voordoen, maar deze met doelmatige maatregelen op openbaar gemeentelijk gebied verholpen kunnen worden.

Maatregelen kunnen inhouden dat de gemeente in sommige gebieden zorgt voor het inzamelen en verwerken van grondwater dat door particulieren wordt aangeboden, zoals het afvoeren van drainagewater. Maar in alle gevallen blijven perceeleigenaren verantwoordelijk voor het grondwater en maatregelen op het eigen perceel.

Bij het beperken van grondwateroverlast neemt de gemeente een reactieve houding aan. Indien grondwateroverlast voorkomt omdat bij een nieuwbouwsituatie (na 1 januari 2010) niet met de streefwaarden voor ontwateringsdiepten is gewerkt (zie tabel op pagina 44), is de gemeente zeer terughoudend in haar betrokkenheid bij de grondwateroverlast.

Bij rioolvervangingswerkzaamheden legt de gemeente standaard drainage mee indien de ontwateringsdiepte minder bedraagt dan de streefwaarden zoals aangegeven in tabel 1. Om de werking van de drains (bijvoorbeeld in Zenderink) en IT-stelsels nu en in de toekomst op orde te houden stelt de gemeente een plan op voor periodiek en planmatig beheer en onderhoud (**maatregel G5**).

In principe wordt drainagewater dat geloosd wordt door particulieren/bedrijven, dan wel afkomstig is van het gemeentelijk drainagestelsel, aangesloten op het regenwaterriool, IT-riool of geloosd op oppervlaktewater. Aansluiting van drainage op het gemengde riool is enkel toegestaan indien er geen andere doelmatige manier van lozing mogelijk is. Particulieren en bedrijven dienen dit aan te tonen en vooraf toestemming te verkrijgen van de gemeente.

3. Informeren en betrekken van inwoners en bedrijven (8)

De gemeente informeert haar inwoners over de watertaken en particuliere verantwoordelijkheden. Informatieverstrekking vindt actief plaats via folders en artikelen, via de websites van de gemeente (waaronder in de toekomst het ontsluiten grondwaterstandmetingen) en Twents Waternet.

4. Kennisontwikkeling

De gemeente heeft geruime tijd een vrij uitgebreid netwerk van circa 50 peilbuizen in de kernen Wierden (vanaf 2002) en Enter (vanaf 1992). Voor meer informatie over het meetnet wordt verwezen naar hoofdstuk 4.2.4. Uit de metingen is een overzicht ontstaan van de variatie van de grondwaterstanden in de tijd en in de hoogst voorkomende grondwaterstanden.

De gemeente wil de grondwaterstandmetingen digitaal ontsluiten en beschikbaar stellen voor haar inwoners en andere gebruikers.

Daartoe worden de peilbuizen (deels) voorzien van divers¹⁶ die semi-continue metingen verrichten. De divers worden periodiek uitgelezen. De resultaten worden beschikbaar gesteld middels een web-portal.

¹⁶ Datalogger om (in dit geval) grondwaterstanden te meten en op te slaan

Projectgerelateerd

Met de aanpassing van de systematiek (momenteel worden de peilbuizen periodiek handmatig uitgelezen), is een eenmalige investering gemoeid van circa € 60.000 (**maatregel G1**). Daarnaast zijn er jaarlijkse exploitatielasten (**maatregel G2, G3 en G4**).

Meldingen

Uit de (langjarige) metingen blijkt dat de maximale optredende grondwaterstand binnen de woonkernen een meter onder maaiveld (1,0 m-mv) of meer bedraagt. In landelijk gebied komt de grondwaterstand dicht bij maaiveld (circa 0,5 m-mv).

Als gevolg van de relatief lage grondwaterstanden kent de gemeente Wierden nauwelijks meldingen over grondwateroverlast. De afgelopen jaren was er sprake van enkele individuele meldingen op perceelniveau¹⁷ (vooral te diepe kruipruimtes en lekke kelders). Er zijn geen locaties met structurele grondwateroverlast bekend. Dit onderschrijft het beeld dat uit de grondwaterstandmetingen naar voren komt.

Aan de zuidzijde van Wierden is sprake van te lage grondwaterstanden (verdroging). Momenteel (2019) wordt de relatie met de drinkwaterwinning onderzocht.

Waterloket

De gemeente is al sinds jaren **het** aanspreek- en informatiepunt voor iedere inwoner. Ook de wetgever is zich bewust van deze speciale functie. Zowel de Waterwet als de Wabo geeft de gemeente een officiële loketfunctie. Hieronder wordt beschreven hoe de loketfunctie van de gemeente eruit ziet.

Invulling wettelijke verantwoordelijkheden

Wettelijk heeft de gemeente drie functies ten aanzien van haar loketfunctie "water".

1. De gemeente is het aanspreekpunt wat betreft riolering en (grond)water binnen de bebouwde kom. Bij elke gemeente moet een mogelijkheid bestaan om vragen of klachten over dit onderwerp te melden. Inwoners van de gemeente Wierden die bellen met watergerelateerde vragen worden te woord gestaan door de frontoffice (telefonisch) of medewerker bij de balie. Indien de frontoffice de vragen niet kan beantwoorden wordt de back-office (specialist) ingeschakeld.
2. De gemeente vervult de frontoffice-rol voor de aanvraag van een Watervergunning. Iedere Watervergunningaanvraag kan bij de gemeente worden ingediend, ongeacht welke instantie bevoegd gezag is. De gemeente draagt zorg voor het doorsturen van de aanvraag of melding naar de desbetreffende instantie (RWS, provincie of waterschap). De inwoner kan bij de gemeente terecht voor al haar vergunningaanvragen. Voor watergerelateerde vergunningen vereist dit samenwerking met waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel.
3. De Waterwet stelt de gemeenten verplicht, daar waar zich overlast voordoet met grond- en hemelwater aan te kunnen tonen wat en hoeveel de overlast is. De gemeente Wierden neemt iedere melding en klacht serieus en zoekt uit wat de oorzaak kan zijn van de problematiek, waarbij gebruik gemaakt wordt van de langjarige grondwaterstandmetingen.

¹⁷ In 2016 is er in de regio veel aandacht geweest voor grondwateroverlast. Twentsche Courant Tubantia heeft destijds bewoners opgeroepen wateroverlastsituaties te melden. Ondanks de media-aandacht heeft de gemeente slechts enkele meldingen binnengekregen.

7.3.2 Drinkwaterwinning en -bescherming

De gemeente Wierden is deels gelegen binnen het intrekgebied van twee kwetsbare drinkwaterwinningen van Vitens, het betreft de winningen Wierden en Hoge Hexel.

In opdracht van de provincie Overijssel zijn gebiedsdossiers en maatregelprogramma's opgesteld voor de periode 2018-2022. Enkele voor de gemeente Wierden relevante aandachtspunten in de gebiedsdossiers zijn (citaat):

a. het potentiële risico van het verbeterd gescheiden stelsel de Weuste; risico op oppervlaktewaterkwaliteitsproblemen. "De potentiële risico's worden veroorzaakt doordat het functioneren van riolering en lozingen op privéterrein onbekend is en door mogelijke infiltratie van afvalwater door foutaansluitingen bij afkoppelen met infiltratie. Uit een uitgevoerde inspectie in 2015 naar foutaansluitingen langs de Schering in Wierden blijken diverse foutaansluitingen voor te komen. In het incidentenplan riolering wordt expliciet aandacht besteed aan de grondwaterbescherming."

b. Het functioneren van riolering en lozingen op privéterrein (met name bungalowparken De Tolplas en Hoge Hexel) is onbekend. Bungalowpark De Tolplas heeft een vloeiveld voor de behandeling van afvalwater, maar ligt buiten het intrekgebied.

Wierden houdt op de volgende wijze rekening met de risico's voor drinkwaterwinning:

- Indien daar aanleiding voor is doet de gemeente Wierden onderzoek naar foutaansluitingen binnen kwetsbare gebieden. Gemeente Wierden heeft hiervoor in de planperiode jaarlijks een budget van € 2.500 voor gereserveerd (**maatregel A9**);
- Bij potentiële afkoppeling van verharde oppervlakken in intrekgebieden worden de provincie en Vitens betrokken in de afweging. Hemelwater wordt bij voorkeur bovengronds afgevoerd om foutaansluitingen te voorkomen. Gemeente zet in op het voorkomen /reducen van de toepassing van uitlopende bouwmaterialen door voorlichting (communicatie) en conformeert zich aan Duurzaam Bouwen;
- De gemeente consulteert de provincie en Vitens bij de aanleg/vervanging van riolering in grondwaterbeschermingsgebied;
- De gemeente inventariseert de bestaande infiltratievoorzieningen binnen intrekgebieden (**maatregel G6**);
- De Tolplas heeft een Maatwerkvoorschrift dat op 20 december 2018 afliep; het is nu niet langer toegestaan afvalwater te lozen op het aanwezige vloeiveld. Door aansluiting van De Tolplas op de riolering wordt dit risico gemitigeerd (De Tolplas ligt buiten het intrekgebied);
- Bij rioolinspecties (conform de reguliere frequentie) in grondwaterbeschermingsgebieden wordt extra aandacht besteed aan voor grondwaterbescherming relevante aspecten als lekkage, openstaande voegen, hoekverdraaiingen, etc;
- Volgens een normale, gebruikelijke frequentie adequaat uitvoeren van inspectie, toezicht en handhaving op aanleg, onderhoud en beheer van IBA's op privéterrein, waaronder recreatieparken. Alsmede periodieke voorlichting over het juiste gebruik van IBA's. Maakt onderdeel uit van de inventarisatie en doelmatigheidsafweging van **maatregel A5**;
- Bij calamiteiten werken volconform het gemeentelijk incidentenplan.

7.4 Uitvoeringsprogramma grondwaterzorgplicht

Indien riolering wordt vervangen in gebieden waar sprake is van (potentiële) grondwateroverlast, wordt ook drainage aangelegd. Hierdoor wordt de ontwatering van de wegen verbeterd en ontstaat er voor aanliggende percelen de mogelijkheid om grondwater af te voeren. Mogelijke grondwaterstandstijgingen bij grootschalige relining is eveneens een aandachtspunt.

Nr.	Omschrijving maatregel	Jaar uitvoering	Kosten per jaar	Wijze bekostiging
Grondwaterzorgplicht				
G1	Grondwaterstandmonitoring: aanschaf divers	2021	€ 60.000	Investering
G2	Real time monitoring grondwaterstanden (divers)	Structureel	€ 4.000	Exploitatie (vanaf 2021)
G3	Grondwaterstandsmetingen analyses en validatie (wo. effect wijziging onttrekking grondwaterwinning)	Structureel	€ 5.000	Exploitatie (vanaf 2021)
G4	Instand houden meetnet, vervanging, reparatie	Structureel	€ 2.500	Exploitatie
G5	Beheer en onderhoudsplan IT-stelsels en drainage	2020	€ 2.000	Exploitatie
G6	Inventariseren infiltratievoorzieningen intrekgebieden Wierden en Hoge Hexel	2020	-	Exploitatie, eigen uren

8 Maatregelen en investeringen (samenvatting)

Onderstaande tabellen geven een samenvatting van maatregelen en investeringen uit hoofdstuk 5 (A), 6 (H) en 7 (G).

Nr.	Omschrijving maatregel	Jaar uitvoering	Kosten per jaar	Wijze bekostiging
Afvalwaterzorgplicht en algemeen				
A1	Rioolvervangings- en reliningprogramma 2020-2024	2020-2024	€ 374.000	Investing
A2	Drukriolering vervangen (na 2040)	-	-	Investing
A3	Pompen en gemalen bouwkundige vervangingen en kasten	2020-2024	€ 66.500	Investing
A4	Pompen en gemalen elektromechanische vervangingen	2020-2024	€ 140.200	Investing
A5	Onderzoek niet aangesloten percelen incl. doelmatigheidsafweging	2022-2023	€ 7.500 (2x)	Exploitatie
A6	Herzien rioolgerelateerde verordening(en), wo. eenmalig	2020	-	Exploitatie, interne uren
A7	Actualiseren Basisrioleringsplan / KAS	2022 2023	€ 20.000 € 10.000	Exploitatie
A8	Actualiseren riolbeheerplan	2024	€ 10.000	Exploitatie
A9	Onderzoek foutaansluitingen op de riolering	2020-2024	€ 2.500 (5x)	Exploitatie
A10	Onderzoek eigen stroomvoorziening drukrioolunits	2022	€ 6.000	Exploitatie, eenmalig
A11	Tussenevaluatie Watertakenplan	2022	€ 6.000	Exploitatie, eenmalig
A12	Jaarlijkse financiële verantwoording	2020-2024	-	Exploitatie, interne uren
A13	Actualiseren prognosebladen Hoge Hexel (onderdeel van <i>Onderzoek en maatregelen onvoorzien</i>)	2021	-	Exploitatie
Hemelwaterzorgplicht				
H1	Afkoppeling daken gemeentelijke gebouwen	2022 2024	€ 10.000 € 10.000	Investing
H2	Ondersteunen bewonersinitiatieven / klimaatadaptatie	2020-2024	€ 20.000 (5x)	Exploitatie, jaarlijks
H3	Communicatie bewustwording water	2021/2023 2022	€ 5.000 (2x) € 10.000 (1x)	Exploitatie
H4	Afkoppelen bij rioolvervangings (planperiode) Langjarig (periode 2025-2025)	2020-2024 2025-2050	€ 64.000 (5x) € 5,1 mln	Investing (5x) Investing (totaal)
H5	Opstellen hemelwaterstructuurplan	2022	€ 20.000	Exploitatie, eenmalig
H6	Klimaatadaptieve maatregelen (kleinschalig)	2020-2024	€ 50.000 (5x)	Investing
H7	Van Kregtentunnel (water in tunnel oplossen)	2022	€ 75.000	Investing
H8	Uitstroomvoorziening Morslaan optimaliseren	2022	Investing à € 80.000 onderdeel van A1	
H9	Stresstest klimaatadaptatie (periodiek)	2020 2024	€ 10.000 € 10.000	Exploitatie

Projectgerelateerd

Nr.	Omschrijving maatregel	Jaar uitvoering	Kosten per jaar	Wijze bekostiging
Grondwaterzorgplicht				
G1	Grondwaterstandmonitoring: aanschaf divers	2021	€ 60.000	Investering
G2	Real time monitoring grondwaterstanden (divers)	Structureel	€ 4.000	Exploitatie (vanaf 2021)
G3	Grondwaterstandsmetingen analyses en validatie (wo. effect wijziging onttrekking grondwaterwinning)	Structureel	€ 5.000	Exploitatie (vanaf 2021)
G4	Instand houden meetnet, vervanging, reparatie	Structureel	€ 2.500	Exploitatie
G5	Beheer en onderhoudsplan IT-stelsels en drainage	2020	€ 2.000	Exploitatie
G6	Inventariseren infiltratievoorzieningen intrekgebieden Wierden en Hoge Hexel	2020	-	Exploitatie, eigen uren

9 Financiën en organisatie

In dit hoofdstuk worden de kosten en baten (inning van de rioolheffing) van de rioleringszorg behandeld. De Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt dat de rioolheffing maximaal kostendekkend mag zijn (de gemeente mag besluiten om een deel van de kosten uit andere middelen te financieren). Het is daarnaast toegestaan om voor toekomstige (riool)vervangingen of groot onderhoud een spaarvoorziening in het leven te roepen en voor deze toekomstige uitgaven te sparen. Een meer dan 100% kostendekkende rioolheffing is niet toegestaan.

Aan de uitgavenzijde wordt onderscheid gemaakt in lopende kapitaallasten, nieuwe investeringen (vervanging en afkoppeling), exploitatielasten (personele inzet, onderzoek, plannen, beheer en onderhoud stelsel) en btw. Deze aspecten worden onderstaand behandeld.

De inkomstenkant is de exponent van de uitgavenzijde. In hoofdstuk 9.7 wordt de heffing berekend die nodig is om een kostendekkend geheel te hebben en in de toekomst te houden.

Om deze reden wordt een periode van 50 jaar in ogenschouw genomen. Er kan geanticipeerd worden op een toekomstige stijging of daling van de lasten.

Naast de financiën, moet ook de personele kant niet uit het oog verloren worden. In hoofdstuk 9.9 wordt de theoretisch benodigde en daadwerkelijk aanwezige formatie voor riolerings- en stedelijk waterbeheer binnen de gemeente Wierden belicht.

9.1 Algemeen

Investeringen in de riolering moeten op grond van de gemeentelijke financiële voorschriften worden geactiveerd. Activeren leidt tot kapitaallasten.

Indien de gemeente beschikt over een spaarvoorziening mogen investeringen bij voldoende saldo direct worden afgeboekt in de balanssfeer.

Basisregel: investeringen in het riool activeren en afschrijven

Onder het BBV is de basisregel dat investeringen met economisch nut geactiveerd moeten worden (artikel 59, eerste lid BBV). Alle investeringen in het riool -ook de vervangingsinvesteringen- vallen onder de investeringen met een economisch nut. Immers, een gemeente kan middelen genereren via het riooltarief (artikel 59, tweede lid BBV). De geactiveerde investeringen leiden voor de duur van de afschrijfsperiode tot kapitaallasten en deze lasten kunnen op grond van artikel 228a Gemeentewet in het tarief worden meegenomen [Notitie Riolering, Commissie BBV, oktober 2009]

Onderzoeken worden veelal niet geactiveerd:

Activeren immateriële activa

De mogelijkheid om immateriële activa te activeren is door de BBV aanzienlijk beperkt. Alleen kosten van onderzoek en ontwikkeling kunnen nog worden geactiveerd. Daarbij geldt ook nog de voorwaarde dat er reëel zicht moet zijn op de verwezenlijking van de plannen (bovendien moet het gaan om de verwezenlijking van tastbare zaken). De maximale afschrijvingstermijn is in de nieuwe BBV gesteld op 5 jaar.

In Wierden worden de investeringen ten behoeve van plannen en onderzoeken niet geactiveerd. Deze kosten worden gedekt vanuit de exploitatie. Jaarlijks is hiervoor een vast bedrag gereserveerd. Daarnaast worden reeds voorziene onderzoeken meegenomen in de meerjarenraming van de exploitatie.

De gemeente Wierden beschikt over een spaarvoorziening ten behoeve van toekomstige (riool)vervangingen en werkt daarnaast met een egaliseringsreserve om de jaarresultaten van het rioleringsplan te egaliseren.

Projectgerelateerd

Het saldo van de **egalisereserve** is relatief beperkt en bedraagt € 144.000. Dit saldo wordt enkel aangewend om eventuele tegenvallers in de exploitatie op te kunnen vangen zonder dat er direct een begrotingstekort optreedt. Positieve resultaten (of uitgestelde kosten) worden aan de egalisereserve toegevoegd. Wanneer de reserve het maximale saldo ter grootte van 15% van de jaarlijkse exploitatielasten overschrijdt, leidt dit tot egalisatie van het tarief of storting in de spaarvoorziening.

Iedere 5 jaar, wanneer er ook een nieuw Watertakenplan/GRP komt, wordt er een nieuw kostendekkingsplan opgesteld waarin de doorkijk ook telkens 5 jaar opschuift.

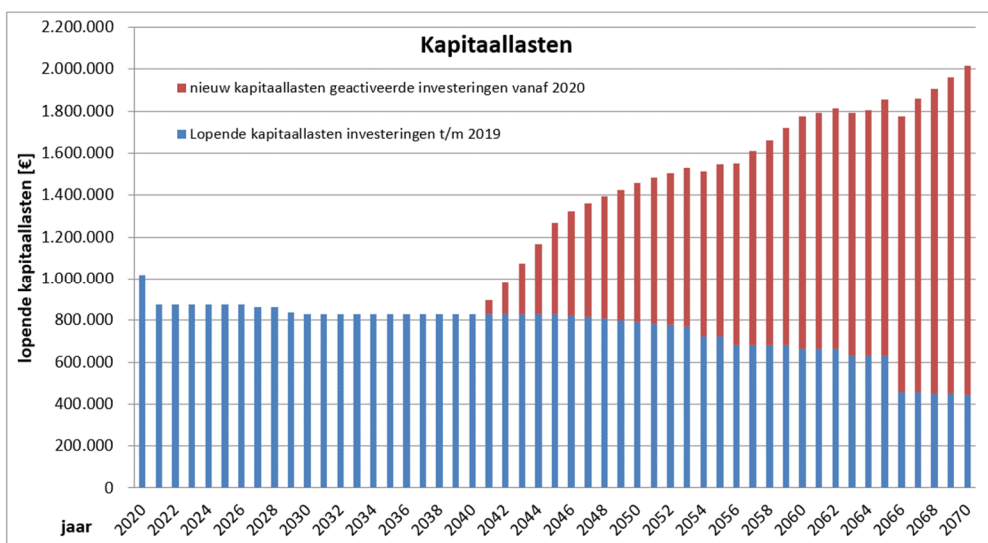
Tussentijds wordt het kostendekkingsplan geactualiseerd indien daar aanleiding toe is (substantiële afwijkingen ten opzichte van de prognoses). Bij een actualisatie wordt berekend of de geprognosticeerde ontwikkeling van de riolheffing nog volstaat.

Het saldo van de **spaarvoorziening** is de afgelopen jaren gestegen tot ruim € 687 duizend (prognose saldo ultimo 2019). Het gehele saldo wordt ingezet om nieuwe kapitaallasten te voorkomen. In de planperiode wordt de spaarvoorziening gevoed met jaarlijkse (begrote) dotaties die in hetzelfde boekjaar in mindering gebracht worden op de investeringen met als doel het ontstaan van nieuwe kapitaallasten te beperken.

9.2 Kapitaallasten

De gemeente Wierden hanteert een financiële afschrijvingstermijn (economische levensduur) van 60 jaar voor leidingen (riolering) en de vervanging van pompputten (bouwkundig), alsmede voor afkoppelvoorzieningen. Investeringen ten behoeve van elektromechanische vervangingen (van pompen en gemalen) worden financieel in 15 jaar afgeschreven. Hiervoor geldt een annuïteitenafschrijving. De rekenrente voor geactiveerde en nieuwe investeringen bedraagt 2,5% (2019). Het rentepercentage wordt jaarlijks vastgesteld bij de begroting.

Investeringen in het verleden, ten behoeve van vervangingen (al dan niet in combinatie met verbeteringen zoals afkoppeling), de aanleg van randvoorzieningen, dan wel aansluiting van het buitengebied, zijn geactiveerd; dit heeft geleid tot kapitaallasten. Onderstaande grafiek toont de lopende kapitaallasten van geactiveerde investeringen tot en met het jaar 2019, alsmede nieuwe kapitaallasten voor investeringen die niet direct in de balanssfeer afgeboekt (kunnen) worden. In 2020 bedragen de kapitaallasten 37% van de totale inkomsten uit de riolheffing.

Figuur 9.1: Lopende en nieuwe kapitaallasten taakveld riolering

Werking van de spaarvoorziening

Voor de rioolheffing bestaat de wettelijke mogelijkheid om via het tarief vooraf gepland te sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen (art 229b, tweede lid, onderdeel a, van de Gemeentewet). Ook deze spaarbedragen moeten op grond van de BBV aan een spaarvoorziening worden toegevoegd. In het jaar dat de vervangingsinvestering wordt gerealiseerd, komt deze als actief op de balans en kan de opgebouwde spaarvoorziening daarop in mindering worden gebracht. Via de spaarbedragen kan het opwaartse effect van de vervangingsinvesteringen op de rioolheffing dus worden beperkt (bron: Bijlage Notitie Riolering BBV, november 2014).

In het kostendekkingsplan zijn de spaarbedragen voor toekomstige vervangingen aangegeven als dotatiebedragen aan de spaarvoorziening. Om de (nieuwe) kapitaallasten zo laag mogelijk te houden en daarmee financiële armslag te creëren voor de toekomst, worden investeringen ‘zo weinig mogelijk’ geactiveerd (het saldo van de spaarvoorziening wordt dus zo veel mogelijk ingezet om investeringsbedragen direct af te boeken (spaarbedrag afboeken op de geactiveerde investering)).

De komende planperiode bedraagt de gemiddelde jaarlijkse dotatie aan de spaarvoorziening ruim € 856 duizend. Het resultaat is dat in de planperiode alle investeringen direct afgeboekt worden in de balanssfeer en er derhalve geen nieuwe kapitaallasten ontstaan.

Dit resulteert in een structureel € 11 minder hoge rioolheffing in vergelijking tot de situatie waarin alle investeringen wel geactiveerd en langjarig afgeschreven worden.

9.3 Nieuwe investeringen planperiode

Zoals in de vorige hoofdstukken van dit Watertakenplan aangegeven, zullen de komende jaren investeringen plaatsvinden door rioolgerelateerde maatregelen uit te voeren.

- Vervangingsinvesteringen ten behoeve van riolering (buizen), alsmede investeringen vanuit het Waterplan die gefinancierd mogen worden vanuit de rioolheffing omdat deze een of meerdere zorgplichten dienen, worden geactiveerd en financieel afgeschreven over 60 jaar indien de spaarvoorziening ontoereikend is om deze investeringen direct af te boeken. Dit geldt tevens voor afkoppelinvesteringen. Bij vervangingen maakt het niet uit of de riolering vervangen wordt, dan wel in zijn geheel gerelined. Zie bijlage 8 voor het (riool)vervangingsplan.

Grootschalige relining wordt gelijkgesteld aan vervanging, waardoor hiervoor dezelfde financiële (rekenkundige) uitgangspunten gelden.

‘grootschalige’ relining is een relatief begrip; als stelregel geldt dat het meerdere strengen betreft en dat als uitgangspunt geldt dat deze strengen (na relining) zullen blijven liggen, indien de overige strengen een aantal jaren later vervangen zouden worden.

- Vervangingsinvesteringen ten behoeve van pompen en gemalen worden geactiveerd en financieel afgeschreven over 60 jaar voor zover deze bouwkundige vervangingen betreffen én de spaarvoorziening ontoereikend is om deze investeringen direct af te boeken (laatstgenoemd aspect geldt pas na de planperiode van dit Watertakenplan).
- Mechanisch / elektrische vervangingen van pompen en gemalen worden geactiveerd en financieel afgeschreven over 15 jaar.
- In de eenheidsprijzen voor de bepaling van de investeringskosten is 15% VAT kosten¹⁸ opgenomen.
- Kosten voor Groot onderhoud, zoals het baggeren van waterbodems, mogen niet geactiveerd worden. Deze kosten komen direct ten laste van de rioolheffing. Een eventuele bijdrage vanuit de “Voorziening vervanging en groot onderhoud” is toegestaan, zie het kader op pagina 54.

¹⁸ Kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht (kosten voor engineering, het toezicht en projectmanagement) betreffende de realisatie van een project

Projectgerelateerd

Groot Onderhoud

De gemeente Wierden hanteert de volgende definitie voor het begrip groot onderhoud:

Onderhoud van ingrijpende aard dat op een groot deel van het object wordt uitgevoerd én na een langere gebruiksperiode moet worden verricht, ook wel lang-cyclisch onderhoud genoemd.

Hieronder vallen bijvoorbeeld deel-reinigingen van rioolbuizen, voor zover dit de levensduur van het rioolstelsel als geheel niet verlengt, en het periodiek opschonen van de bodems van retentievoorzieningen. Investeringsbedragen voor groot onderhoud mogen niet geactiveerd worden. Wanneer er sprake is van groot onderhoud, zullen de investeringsbedragen derhalve direct uit de voorziening onttrokken (moeten) worden, dan wel ten laste moeten komen van de exploitatie.

Wierden rekent geen kosten voor baggeren toe aan het taakveld riolering. Wel wordt er een relatief beperkt bedrag van € 9.000 per jaar toegerekend aan het taakveld riolering voor het maaien van beschoeiingen en klepelen van watergangen achter riooloverstorten (exploitatiepost 47201016).

Baggerkosten mogen betaald worden uit de rioolheffing indien deze baggerkosten meer dan slechts zijdelings met de zorgplichten samenhangen.

Procedure baggerkosten gemeente Amsterdam (LJN BC0240) en cassatie bij de Hoger Raad (LJN BL0990): uit dit arrest blijkt dat baggerkosten, mits deze in grotere mate dan slechts zijdelings met de riolering/zorgplichten samenhangen, verhaalbaar zijn via de rioolheffing.

Dit wordt ook door de VNG uitgedragen in haar modelverordening rioolheffing:

'Als voorbeeld de kosten voor baggeren. Als het baggeren samenhangt met het onderhoud van gemeentelijk oppervlaktewateren en vaarwegen, dan kunnen de kosten niet uit de rioolheffing worden bekostigd. Vindt het baggeren plaats vanwege de ruiming van slib voor een van de zorgplichten, dan mogen de kosten wel uit de heffing worden bekostigd. Onder de oude rioolrechten heeft Hof Arnhem deze insteek goedgekeurd.'

- Plannen en onderzoeken worden, zoals aangegeven, direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Voor een samenvatting van het kostendekkingsplan wordt verwezen naar bijlage 9.

Projectgerelateerd

9.4 Exploitatielasten

De exploitatielasten bedragen in 2020 ruim € 956.000, zie onderstaande tabel. Dit bedrag is exclusief kapitaallasten, exclusief btw toerekening en exclusief de dotatie aan de spaarvoorziening.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	na 2024
Afvalwaterzorgplicht						
Verordeningen actualiseren (eigen uren)						
Abonnement Rioolbeheerprogramma Kikker	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Rioolbeheerplan actualiseren					€ 10.000	
Riool inspectie	€ 17.425	€ 17.425	€ 17.425	€ 17.425	€ 17.425	€ 17.425
Riool reiniging	€ 12.600	€ 12.600	€ 12.600	€ 12.600	€ 12.600	€ 12.600
Kolkenreiniging	€ 31.800	€ 31.800	€ 31.800	€ 31.800	€ 31.800	€ 31.800
Stroom rioolbeheer	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Onderhoud drukriool	€ 62.446	€ 64.200	€ 65.200	€ 66.200	€ 68.200	€ 68.200
Stimuleringsmaatregelen duurzaam waterbeheer		€ 30.000		€ 30.000		
Onderhoud vijvers, wadi's en overstorstloten	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000
Abonnement Stichting RIONED	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800	€ 1.800
Data communicatie rioolgemaal	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Planmatig onderhoud vrijvervalriool (relinen, frezen)						
Ad hoc onderhoud vrijverval riool (rep./ad hoc en kolken)	€ 68.000	€ 68.000	€ 68.000	€ 68.000	€ 68.000	€ 68.000
Basisrioleringsplan actualiseren / KAS			€ 20.000	€ 10.000		
Onderzoek niet aangesloten percelen buitengebied			€ 7.500	€ 7.500		
Inmeten riolering a.g.v. Wion	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	
Onderzoek energiebesparing binnen het taakveld		€ 5.000				
Onderzoek foutaansluitingen buitengebied en binnen bebouwde kom	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	
Revisiegegevens verwerken en bijhouden beheersysteem	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Hemelwaterzorgplicht						
Communicatie / voorlichting bewoners / risicodialog		€ 5.000	€ 10.000	€ 5.000		
Hemelwaterstructuurplan			€ 20.000			
Stresstest klimaatadaptatie	€ 10.000				€ 10.000	
Neerslag monitoring (applicatie KNMI)	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Grondwaterzorgplicht						
Real time monitoring grondwaterstanden		€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Grondwaterstandmetingen analyse en validatie		€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Instandhouden meetnet, vervanging, reparatie	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
Beheer en onderhoudsplan/strategie IT-stelsels (en drainage)	€ 2.000					
Inventariseren infiltratievoorzieningen intrekgebieden (eigen uren)	€ -					
Overige onderzoeken en maatregelen						
Twents Waternet bijdrage	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Waterambassadeur (bijdrage kosten)	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
Benchmark Riolering (eigen uren)						
Gemeentelijk watertakenplan opstellen (ipv GRP)					€ 25.000	
Tussenevaluatie Watertakenplan			€ 6.000			
Onderzoek eigen stroomvoorziening drukrioolunits			€ 6.000			
Actualiseren prognosebladen Hoge Hexel		€ -				
Onderzoek en maatregelen onvoorzien	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Meerkosten B&O a.g.v. areaaluitbreiding (€ 35/h.e.)	€ 2.800	€ 5.600	€ 8.400	€ 11.200	€ 11.200	€ 11.200
Personeel en overhead						
Uren personeel BV riolering	€ 1.650	€ 1.650	€ 1.650	€ 1.650	€ 1.650	€ 1.650
Invorderingskosten belastingen	€ 4.250	€ 4.250	€ 4.250	€ 4.250	€ 4.250	€ 4.250
Uren personeel beheer riolering	€ 269.550	€ 269.550	€ 269.550	€ 269.550	€ 269.550	€ 269.550
Extra formatieplaatsen (1 FTE)	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000
Uren voort./mater.beheer riolering	€ 35.734	€ 35.734	€ 35.734	€ 35.734	€ 35.734	€ 35.734
Kapitaallasten,enz rioolbeheer						
mat. / aanneemkosten rioolaansluiting	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Storting voorziening riolering						
Extracomptabele toerekeningen						
Bladkorven (30% toegerekend)	€ 7.500	€ 7.500				
Straatvegen/-reinen (50%)	€ 45.816	€ 45.816	€ 45.816	€ 45.816	€ 45.816	€ 45.816
Onkruidbestrijding (10%)	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000
Overhead straatreinen en kwijschelding	€ 7.240	€ 7.240	€ 7.240	€ 7.240	€ 7.240	€ 7.240
Overhead Openbare Werken	€ 70.625	€ 70.625	€ 70.625	€ 70.625	€ 70.625	€ 70.625
Overhead extra formatieplaatsen (1 FTE)	€ 36.800	€ 36.800	€ 36.800	€ 36.800	€ 36.800	€ 36.800
Overhead Buitendienst	€ 26.000	€ 26.000	€ 26.000	€ 26.000	€ 26.000	€ 26.000
Overhead Financiën	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750
BTW toerekening (vast bedrag, conform 2019)	€ 113.055	€ 113.055	€ 113.055	€ 113.055	€ 113.055	€ 113.055
Totalen per jaar (exclusief BTW, kap.lasten en dotatie voorziening)	€ 956.286	€ 997.840	€ 1.023.640	€ 1.010.440	€ 1.004.940	€ 956.440

Projectgerelateerd

Straatvegen en onkruidbestrijding

De gemeente Wierden rekent € 45.816 van de straatveegkosten toe aan de rioolheffing. Als gevolg van de toename van het percentage gescheiden stelsels, wordt het nog belangrijker de straten en wegen goed en frequent te vegen. Hierdoor neemt enerzijds de verontreiniging van infiltratie- en regenwatertransportvoorzieningen af en verzamelt zich minder afval in de kolken (afname kosten kolkenzuigen), anderzijds neemt de kans op waterhinder en –overlast als gevolg van verstoppingen af.

Tien procent van de kosten voor onkruidbestrijding wordt toegerekend aan de rioolheffing. Net als straatvegen, heeft ook onkruidbestrijding een indirecte link met de rioleringszorg. Onkruidbestrijding wordt mede toegepast om de goten hun functie te kunnen laten uitvoeren en de instroming van hemelwater in kolken te waarborgen. Toerekening van 10% van de kosten wordt als reëel beschouwd.

Bladkorven: het College heeft besloten 30% van de kosten die gemoeid zijn met de bladcampagne (plaatsen, ledigen en verwijderen bladkorven) toe te rekenen aan het taakveld riolering. De argumentatie is dat het ingezameld blad niet op straat en vervolgens in de goten en kolken terecht komt, hetgeen leidt tot een reductie van de straatveegkosten. Deze kosten worden tot en met 2021 toegerekend aan het taakveld waarna een evaluatie plaatsvindt op de effecten hiervan voor het taakveld riolering (minder verstoppingen en of meldingen, lagere beheer en onderhoudskosten).

Onderhoud waterpartijen

Een deel van de kosten voor onderhoud aan stedelijke waterpartijen wordt bekostigd uit de rioolheffing. Het betreft € 9.000 aan kosten voor het maaien van beschoeiingen en klepelen van watergangen achter riooloverstorten.

Perceptiekosten

De gemeente rekent een beperkt bedrag van € 4.250 aan perceptiekosten (invorderingskosten belastingen) toe aan de exploitatie van het taakveld riolering. Dit zijn de kosten die gelieerd zijn aan de inning van de rioolheffing. Daarnaast worden (structureel) 240 heffingseenheden vrijgesteld van de rioolheffing (kwijschelding). Deze kosten worden als negatieve baten meegenomen in de berekening van de kostendekkende rioolheffing.

9.5 BTW toerekening

Gemeenten mogen bij bepaling van de omvang van de lasten ten behoeve van de berekening van de toegestane hoogte van de rioolheffing de geraamde BTW meenemen (229b,2b Gemeentewet). De reden hiervan is dat vóór de invoering van het BTW-compensatiefonds (BCF) dit ook al mocht en de gemeente bij de invoering van het BCF anders een niet bedoeld inkomstenverlies zou hebben geleden.

Het gaat hierbij om alle BTW, dus zowel de BTW die drukt op goederen en diensten die direct als last op de exploitatie drukken of via een voorziening lopen, als ook de BTW die drukt op de investeringen, onverschillig of deze worden geactiveerd of direct uit een voorziening worden bekostigd.

De gemeente Wierden rekent een deel van de compensabele BTW-last toe (bestaand beleid). Dit is derhalve een grondslag voor de berekening van de rioolheffing. In totaliteit bedraagt de vaste BTW toerekening € 113.055 per jaar.

9.6 Ontwikkeling aantal heffingseenheden

Gemeente Wierden hanteert riolheffing gebaseerd op gebruik; de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd betaalt een vast bedrag. Voordeel van deze systematiek is dat het eenduidig en daardoor administratief eenvoudig is, waardoor de perceptiekosten beperkt blijven. Een nadeel is dat panden zonder gebruiker (bijvoorbeeld leegstaande (huur)woningen, winkel- en/of bedrijfspanden) niet aangeslagen kunnen worden aangezien deze geen gebruiker hebben. Het aandeel oninbaar bedraagt in Wierden circa 365 heffingseenheden (wordt als constant aantal meegenomen in de berekeningen).

Het aantal panden dat aangeslagen wordt voor de riolheffing stijgt de komende jaren als gevolg van woningbouw (in De Berghorst in Zuidbroek, Kleen Esch en Zenderink) alsmede ontwikkelingen op bedrijventerrein Elsmoat (2e fase). Daarnaast wordt De Tolplas aangesloten op de riolering; deze aantallen zijn reeds verwerkt in de huidige heffingseenheden.

Uitgegaan wordt van een toename van het aantal heffingseenheden van 80 per jaar tot en met 2022. Dit is exclusief aansluitingen van De Tolplas die vanaf 2019 reeds in de aansluitingen opgenomen is.

Wijzigingen in de prognoses hebben effect op de hoogte van de kostendekkende riolheffing.

Jaar oplevering	Netto toename	Totaal aantal heffingseenheden
2019	80	10.780
2020	80	10.860
2021	80	10.940
2022	80	11.020
Na 2022	0	11.020

9.7 Berekening kostendekkende heffing

De kostendekkende riolheffing is berekend voor een periode van 50 jaar. Er is gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten: de egalisereserve blijft bestaan naast de spaarvoorziening. In de planperiode worden onttrekkingen uit de voorziening gedaan om nieuwe kapitaallasten te reduceren en (daardoor) de stijging van de heffing de komende jaren tot een minimum te beperken.

Er vindt ieder jaar een dotatie aan de spaarvoorziening plaats om te kunnen anticiperen op toekomstige vervangingspieken; dit gebeurt zowel direct (opbouw saldo), als indirect (inzet saldo) om nieuwe kapitaallasten te beperken en daardoor financiële armslag voor de toekomst te creëren.

De dotatie aan de voorziening bedraagt de komende jaren gemiddeld ruim € 856.000 per jaar. Zoals bovenstaand beargumenteerd geldt als uitgangspunt dat de voorziening volledig ingezet wordt om de te activeren bedragen zo laag mogelijk te houden.

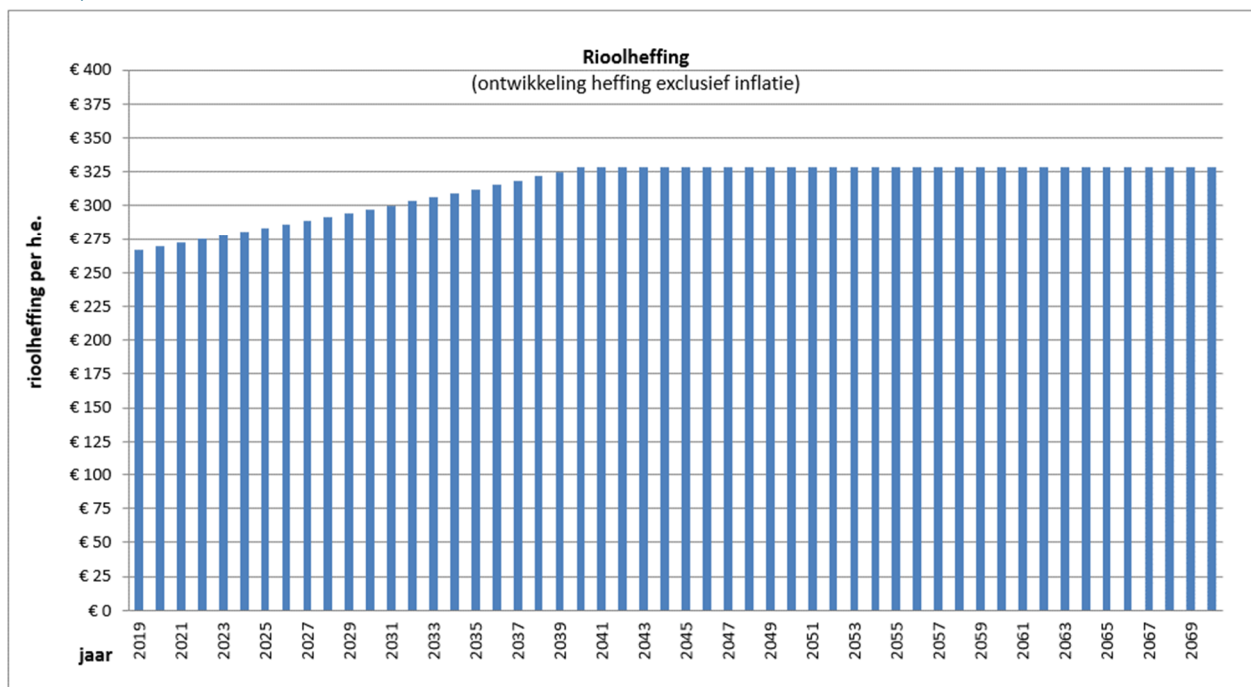
Om de riolheffing ook in de toekomst kostendekkend te houden is de volgende ontwikkeling benodigd:

Periode	Stijging riolheffing (exclusief indexatie)
2020 – 2024 (planperiode)	1,0% per jaar
2025 – 2040	1,0% per jaar
2041 – 2070	geen verdere stijging
Riolheffing 2070	€ 328 per h.e.
Kapitaallasten na 50 jaar (36% in 2020)	59% t.o.v. baten

Projectgerelateerd

Gedurende de beschouwde periode van 50 jaar wordt 50% van de vervangingsinvesteringen niet geactiveerd als gevolg van de inzet van de voorziening. Het betreft **alle** investeringen in de periode tot 2040. Na 2040 wordt een substantieel deel van de investeringen wel geactiveerd. Gezien de lange periode tot 2040 en de verwachting dat er tot 2040 geen nieuwe kapitaallasten ontstaan, is er voldoende tijd om daar te zijner tijd op te anticiperen.

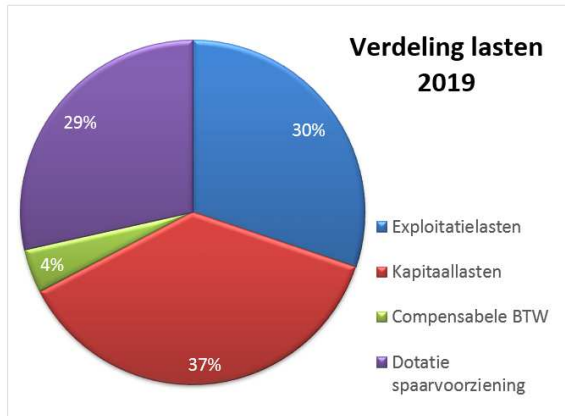
Bovenstaande heeft een positief effect op de hoogte van de rioolheffing (lagere kapitaallasten). Onderstaande figuur toont de ontwikkeling van de rioolheffing in de periode 2019 t/m 2070 (exclusief inflatie).

Ontwikkeling rioolheffing 2019 t/m 2070 (exclusief inflatie)

9.7.1 Opbouw van de rioolheffing

De rioolheffing in de gemeente Wierden bedraagt in 2019 € 267 per heffingseenheid. De totale inkomsten bedragen afgerond € 2,73 miljoen (rekening houdend met leegstand en kwijtschelding). 30% van de inkomsten wordt besteed aan de exploitatie en dient voor de uitvoering van onder andere het dagelijks beheer en onderhoud, personeelslasten, onderzoeken, maatregelen (zie tabel met exploitatielasten). 37% van de baten wordt besteed aan kapitaallasten; het betreft de rente en afschrijvingslasten van rioolgerelateerde investeringen uit het (recente) verleden. Afgerond 4% van de lasten bestaat uit compensabele BTW en nog eens 29% wordt gereserveerd om toekomstige pieken in vervangingsinvesteringen op te vangen (spaarcomponent in de voorziening); dit draagt er aan bij dat de stijging van de rioolheffing in de nabije toekomst beperkt wordt.

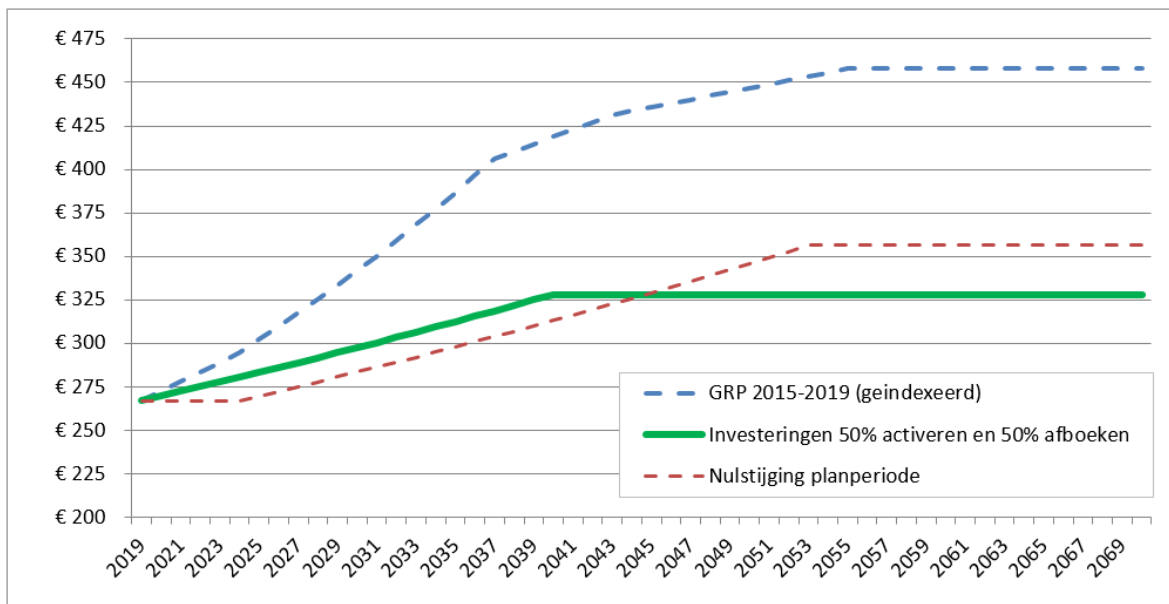
Procentuele verdeling van de lasten (peiljaar 2019)

9.8 Scenario's ontwikkeling rioolheffing

In het voorgestelde scenario wordt een jaarlijkse verhoging van de rioolheffing met 1,0% per jaar (exclusief indexatie) voorgesteld, waardoor over de gehele beschouwde periode 50% van de investeringen geactiveerd en 50% afgeboekt wordt in de balanssfeer¹⁹. Vanaf 2040 heeft de rioolheffing een niveau bereikt waarbij verdere stijging niet meer nodig is. Daarmee valt de heffing op termijn substantieel lager uit dan berekend in het vorige GRP (exclusief klimaatmaatregelen).

Een alternatief scenario is om in de planperiode geen stijging door te voeren (behoudens indexatie). Hierbij wordt hetzelfde uitgangspunt gehanteerd wat betreft het te activeren en direct af te boeken percentage investeringen.

Onderstaande grafiek toont het effect daarvan op de lange termijn. Geadviseerd wordt de rioolheffing de komende planperiode niet te bevriezen, maar een geleidelijke stijging van 1% per jaar door te voeren (groene lijn). Dit om te voorkomen dat het tijdelijk bevriezen van de heffing op termijn meer dan gecompenseerd moet worden door de heffing langer door te laten stijgen (rode stippellijn).

¹⁹ Het invoeren van een ideaalcomplex waarbij op termijn geen nieuwe kapitaallasten meer ontstaan is zonder excessieve stijging van de heffing niet mogelijk. Om deze reden wordt een systematiek gehanteerd waarbij 50% niet geactiveerd wordt, waardoor de afhankelijkheid van de rente beperkt wordt.

9.9 Personele middelen

9.9.1 Formatiecheck

Om inzicht te krijgen in de benodigde personele middelen is gebruik gemaakt van de module D2000 “personeel aspecten van gemeentelijke watertaken” uit Kennisbank Stedelijk Water (voorheen Leidraad Rioleringszorg). In de leidraadmodule wordt voor de reguliere gemeentelijke rioleringszorg een aantal deeltaken onderscheiden. De gemeente Wierden telt circa 24.353 inwoners (2019, bron: www.wierden.nl). Hiermee valt de gemeente in de categorie gemeenten tussen de 20.000 en 50.000 inwoners. Voor een gemeente van deze grootte wordt onderstaand per onderdeel een inschatting gemaakt van de benodigde formatie voor iedere deeltaak. Bij deze inschatting is uitgegaan van de voor Wierden benaderde situatie. Hierin zijn alle taken behorende tot de afvalwater-, hemelwater- en grondwaterzorgplicht meegenomen.

Samenvatting tijdsbesteding (Theoretisch benodigd, Kennisbank Stedelijk water)	Tijdsbesteding [dagen]	FTE (175 dagen per jaar) ²⁰
Planvorming, onderzoek en facilitair	285	1,6
Onderhoud (op basis van 40% uitbesteding)	615	3,5
Maatregelen - investeringen	195	1,1
Totaal (theoretisch benodigd)	1.095	6,2

Voor de onderliggende berekeningen wordt verwezen naar bijlage 10.

De huidige toerekening aan uren op het taakveld rioleringszorg binnen de exploitatie bedraagt afgerond € 307 duizend²¹. Dit komt overeen met 4,4 fte (uitgaande van een intern uurtarief van € 55).

Deze (financiële) toerekening is in lijn met de feitelijke aanwezige formatie:

- Planvorming: 1,5 fte, maximaal (beheer en beleid)
- Monteurs: 2 fte (mini- en opjaaggemalen inspectie en onderhoud)
- Toezicht (toerekenbaar): 1 fte voor rioleringsstoezichtwerk (vervanging en relining)

In totaal is maximaal 4,5 fte beschikbaar voor uitvoering van de zorgplichten op het gebied van het taakveld rioleringszorg.

Daarnaast participeert Wierden in Twents Waternet. Vanuit de beschikbare capaciteit binnen ‘planvorming’ wordt circa 250 uur per jaar (0,2 fte) besteed aan de werkplaatsen ‘Omgevingswet’ en ‘Communicatiestrategie’ en de ambtelijke adviesgroep van Twents Waternet²².

Los van bovenstaande aanvullende werkzaamheden voor TWN is de komende jaren extra capaciteit benodigd voor stresstesten, risicodialogen, communicatie en de wijzigingen ten aanzien van de Omgevingswet.

Concluderend is een uitbreiding van de capaciteit voor rioolbeheer met minimaal 1 fte benodigd voor uitvoering van de basistaken; hierop is geanticipeerd in het kostendekkingsplan en voorgestelde ontwikkeling van de rioolheffing. Daarnaast is budget opgenomen voor communicatie (**maatregel H3**).

²⁰ 1 fte is 1275 uur, overeenkomend met circa 175 dagen per jaar (bij een werkweek van 36 uur), rekenkundige uitgangspunten Stichting RIONED

²¹ Betreft toerekening uren personeel BV rioleringszorg (€ 1.650), uren personeel beheer rioleringszorg (€ 269.550) en uren voert./mater.beheer rioleringszorg (€ 35.734)

²² Wethouder Coes heeft zitting in het bestuurlijk kernteam van Twents Waternet